

HET OLYMPISCH VUUR IN DE NEDERLANDSE HARTEN

Een studie naar de beleving van de Olympische Spelen in Rio onder de Nederlandse bevolking en de impact van de Olympische Spelen op het imago van gaststad of gastland

Eva Heijnen

S4657055

Master Sociologie

Radboud Universiteit Nijmegen

Stageorganisatie: Mulier Instituut

Scriptiebegeleidster: Maartje Cobussen

Tweede lezer: Paul Boekhoorn

23 juni 2017

Voorwoord

Als afronding van de master Sociologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen en tevens het einde van mijn studieloopbaan presenteer ik mijn masterscriptie: Het Olympisch vuur in de Nederlandse harten. Deze scriptie is tot stand gekomen vanuit een passie voor sport en sportevenementen en stage bij Mulier Instituut. Op dit moment wordt de publieke waarde van sportevenementen amper gezien en is er nog te veel onduidelijkheid over de impact van grote sportevenementen. Deze studie probeert een zetje in de goede richting te doen door naar de beleving van de Olympische Spelen in 2016 onder de Nederlandse bevolking te kijken.

De Olympische Spelen zijn het grootste podium waar atleten zichzelf kunnen profileren en voor de meeste topsporters het hoogst haalbare in hun carrière. Toch gaan de Olympische Spelen allang niet meer alleen om sport en zijn de Spelen ook een evenement geworden waarmee gaststad of gastland zich (weer) op de kaart kunnen zetten. Met het oog op een Olympische Spelen in Nederland (in de toekomst) is het goed om te weten wie die kijker van de Olympische Spelen in Nederland is en of het imago van gaststad daadwerkelijk verbetert onder Nederlanders na het volgen van de Spelen. Het is een onderzoek naar de individuele achtergrondkenmerken van de kijker en individuele kenmerken die helpen het imago van gaststad of gastland te verklaren. De aanbevelingen zijn met name voor het Ministerie van VWS om de impact van grote sportevenementen onder de aandacht te brengen.

‘Als we wisten wat we deden dan was het geen onderzoek’ (Albert Einstein). Graag wil ik mijn scriptiebegeleidster aan de Radboud Universiteit Maartje Cobussen bedanken voor haar geduld, goede feedback en sturing tijdens het gehele scriptieproces. Daarnaast wil ik de medewerkers van Mulier Instituut bedanken voor de mogelijkheid om daar stage te lopen en met name de begeleiding van Paul Hover. Als laatste wil ik mijn ouders en vriend bedanken voor de onvoorwaardelijke steun en motivatie wanneer ik het nodig had.

Arnhem, juni 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	4
1. Inleiding	5
1.1 Achtergrond	5
1.2 Aanleiding	5
1.2.1 Mediagebruik op het gebied van sport	7
1.2.2 Maatschappelijke effecten (grote) evenementen	7
1.2.3 Vergelijking met de Spelen in Sotsji en Londen	8
1.3 Doelstelling	9
1.4 Probleemstelling	10
1.5 Leeswijzer	10
2. Theorie en hypothesen	11
2.1 Betekenis (top)sport voor de samenleving	11
2.2 Imago gaststad Rio de Janeiro	14
2.3 Verschil in imago tussen de Olympische Spelen in Londen (2012), Sotsji (2014) en Rio (2016)	16
3. Methoden van onderzoek	19
3.1 Data	19
3.2 Analysemethoden	20
3.3 Operationalisering	20
3.3.1 Afhankelijke variabele: volgggedrag Olympische Spelen	21
3.3.2 Afhankelijke variabele: imago gaststad/-land	21
3.3.3 Onafhankelijke variabelen en controle variabelen	22
4. Resultaten	27
4.1 Wie volgden de Olympische Spelen in Rio de Janeiro?	27
4.2 Imago gaststad Olympische Spelen Rio	28
4.3 Verschil in imago tussen de Olympische Spelen in Londen (2012), Sotsji (2014) en Rio (2016)	33
5. Conclusie en discussie	36
6. Beleidsadvies	40
7. Bronvermelding	43
8. Bijlagen	50
Bijlage 1 kruistabel	50
Bijlage 2 analysemethoden	51
Correlatieanalyse	51
Regressieanalyse	51
Regressieanalyse voor vergelijking 'imago gastland Rusland'	52
Multilevel analyse	55

Samenvatting

De Olympische Spelen in 2028 in Nederland. In 2028 is het 100 jaar geleden dat Amsterdam de Olympische Spelen organiseerde. Voordat een evenement als de Olympische Spelen wordt toegewezen aan een land, wordt eerst uitgebreid onderzoek gedaan naar de kosten en baten. De baten van de Olympische Spelen zitten niet op het gebied van geld, maar moeten vooral worden gezocht in de maatschappelijke impact en de nalatenschap van het evenement. De Spelen worden naar een stad of land gehaald met als één van de doelstellingen om het imago van gaststad of gastland te verbeteren. Op dit moment is er nog te weinig onderzoek naar de impact van sportevenementen gedaan waardoor de maatschappelijke waarde van sportevenementen nog onduidelijk blijft. Deze studie doet een stap in de goede richting door bij te dragen aan kennis over de impact van (grote) sportevenementen en extra gewicht te geven aan de besluitvorming over de organisatie van een Olympische Spelen in Nederland. In deze studie wordt onderzocht welke individuele kenmerken bepalend zijn voor Nederlanders om de Olympische Spelen in Rio te volgen en in hoeverre de houding verandert over een gaststad of-gastland als men de Olympische Spelen volgt.

Om de invloed van individuele kenmerken op het volgen van de Olympische Spelen en het volgen van de Olympische Spelen op het imago van gaststad of gastland vast te stellen, is een beroep gedaan op secundaire cross-sectionele data die behoren tot het Nationaal Sportonderzoek (2016, 2014 & 2012). Het Nationaal Sportonderzoek is een onderzoek uitgezet door Mulier Instituut. Deze data verschaft informatie over de houding van de Nederlandse bevolking tegenover verschillende onderwerpen gerelateerd aan sport waaronder de Olympische Spelen. De toetsing van de hypothesen en verwachtingen in deze studie heeft plaatsgevonden op basis van regressieanalyses.

Uit de resultaten van deze studie komt naar voren dat mannen, 50-plussers, sporters en inwoners met een Nederlandse achtergrond de Olympische Spelen vaker volgden dan vrouwen, mensen onder de 50 jaar, niet-sporters en inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond. Mensen waar de Olympische Spelen onderwerp van gesprek zijn en/of bij mensen die rekening houden met de Spelen in de vakantieplannen volgden de Spelen vaker dan mensen die dit niet doen. Echter speelt de causaliteitsvraag hier een rol. Het volgen van de Olympische Spelen in 2016 heeft er niet direct voor gezorgd dat Nederlanders gemiddeld positiever over gaststad Rio zijn gaan denken, maar het volgen van de Olympische Spelen heeft wel een positief effect op de houding van Nederlanders. De resultaten laten zien dat het effect van volgen vooral sterk is als de Spelen onderwerp van gesprek zijn bij mensen. De vergelijking tussen Londen, Sotsji en Rio laat zien dat Londen ook het meest positiefst is beoordeeld na de Spelen, vervolgens Rio en tot slot Rusland. Dit komt overeen met de verwachting vanuit de sociale identiteitstheorie die voorspelde dat Nederlanders een land positiever beoordelen naar mate dit land meer op Nederland lijkt.

Moeten we als Nederland een Olympische Spelen gaan organiseren? De Nederlandse bevolking is in ieder geval nog niet overtuigd van de positieve maatschappelijke opbrengst door de Spelen. Om het draagvlak onder de Nederlandse bevolking te vergoten, lijkt het verstandig de focus op de jongere doelgroep te leggen. De jeugd van nu is in 2028 de primaire doelgroep. Verder moet de 'non-use value' zoals citymarketing of toename sociale cohesie van sportevenementen in Nederland worden aangetoond. Inwoners met een migratieachtergrond betrekken zich minder bij de Spelen dan inwoners met een Nederlandse achtergrond en daarom wordt aanbevolen om op de basisscholen al te zorgen voor een kennismaking met Nederlandse sportcultuur. De laatste aanbeveling richt zich vooral op onderzoek doen naar de impact van verschillende sportevenementen in Nederland. De Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP) zet zich hier al langere tijd voor in, maar de kennisverzameling over de impact van sportevenementen staat nog aan het begin van haar ontwikkeling.

1. Inleiding

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) wil bijdragen aan het naar Nederland halen en organiseren van toonaangevende en aansprekende internationale sportevenementen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2015). Het Ministerie van VWS zet daarnaast in op het evalueren van (grote) evenementen. Het Ministerie van VWS ziet als doel om sport naar een hoger plan te tillen en tegelijk maatschappelijke en commerciële doelen te realiseren. Tevens zet het ministerie van VWS op nationaal niveau in op de economische en maatschappelijke spin-off van evenementen (van Bottenburg, Elling, Hover, Brinkhof & Romijn, 2011). Binnenkort zal er een boek over de Olympische Spelen in Rio verschijnen met daarin de maatschappelijke betekenis van de Olympische en Paralympische Spelen. In dit eerste hoofdstuk wordt eerst de achtergrond van deze studie geschetst. Vervolgens wordt de beleids- en maatschappelijke relevantie van deze studie uiteengezet in de vorm van maatschappelijke waarden verbonden aan (grote) sportevenementen. Na de aanleiding van deze studie worden de doel- en probleemstelling van dit onderzoek omschreven.

1.1 Achtergrond

Sydney 2000, weet u het nog? Er was maar één dag zonder Nederlandse medailles. Nederland eindigde in het medailleklassement bij de beste tien landen van de wereld. Een ongekende prestatie en nog steeds de beste prestatie van Nederland op de Olympische Spelen tot nu toe. Het Nederlandse succes in Sydney liet de Nederlandse sportliefhebber dromen over een Spelen in eigen land. Daarbij waren het niet alleen de Nederlanders die succesvol waren, maar ook de Spelen zelf werden heel goed ontvangen. Het succes in Sydney liet Nederland inzien dat een land met een relatief kleine bevolking in staat was om zo'n groot en omvangrijk evenement goed neer te zetten (NOC*NSF, 2009). Wat maakten de Olympische Spelen in Sydney onder andere zo'n succes? Ten eerste het tijdig klaar hebben van alle sportfaciliteiten waardoor onregelmatigheden voor aanvang van het evenement werden geconstateerd en konden worden opgelost. Daarnaast hebben de Spelen in Sydney stevig geprofiteerd van een sterk gedecentraliseerde structuur en een actieve deelname van de overheid. De Spelen in Sydney werden daarmee een voorbeeld voor de Spelen in de jaren erna (Chappelet, 2000).

Het succes van Sydney riep de vraag op waarom wij dit ook niet in Nederland zouden kunnen. In 2006 kwamen onder andere verschillende sportfederaties en de Nederlandse overheid met het idee om de Olympische Spelen van 2028 naar Nederland te halen. Een mooie bijkomstigheid zou zijn dat in 2028 het 100 jaar geleden is dat Amsterdam de Olympische Spelen organiseerde en dat dit de eerste Olympische Spelen waren waar de Olympische vlam brandde (Van Rossem & Fleming, 1928). Tussen 2006 en 2009 heeft NOC*NSF-onderzoek laten doen naar de haalbaarheid van de Spelen in Nederland en de wijze waarop een debat kon worden opgezet om een breed maatschappelijk draagvlak te verkrijgen (NOC*NSF, 2009). Er moest bijvoorbeeld eerst worden nagegaan of het de moeite waard zou zijn om te investeren in de Spelen, in hoeverre de Nederlandse maatschappij op lange termijn positieve effecten zou gaan ervaren en welke positieve effecten dat dan kunnen zijn (Westerbeek, 2009).

1.2 Aanleiding

Voor toewijzing van de Olympische Spelen aan een land of stad speelt het publieke draagvlak een grote rol. Er zijn nog nooit Olympische Spelen door het IOC toegewezen aan een stad met een draagvlak onder de 70 procent (Elling & Van der Werff, 2011; Maennig & Vierhaus, 2014). Met het oog op het binnenhalen van de

Olympische Spelen in 2028 werd het Nederlands Olympisch Plan ontwikkeld. De centrale boodschap werd dat alle Nederlanders zouden meeprofiteren van het organiseren van de Spelen (NOC*NSF, 2009). “Het zou een impuls aan de ruimtelijke ontwikkeling geven, internationale branding, gevoelens van nationale trots, sportparticipatie, emancipatie van mensen met een beperking, onderlinge verbondenheid en verhoging van burgerparticipatie” (Blok, Fernhout, Gerdes, Kandel, Schenk, Tunnel, & Bridges, 2011, p. 21). Er is de afgelopen jaren veel te doen geweest over het Olympisch Plan 2028 en daarmee dus het idee om de Olympische Spelen naar Nederland te halen. In 2010 is een draagvlakmeting gedaan en toen bleek dat 41 procent van de Nederlanders de organisatie van de Olympische Spelen in eigen land steunt (Elling & Van der Werff, 2012). In 2012 besloot Kabinet Rutte-2 om het plan om de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland te halen niet meer te steunen met de reden dat financiële risico's te groot waren en er was te weinig draagvlak onder de bevolking voor een olympisch toernooi in Nederland. Het plan is daarmee niet direct van tafel, want in 2021 moet er een definitief standpunt komen. NOC*NSF gaf aan dat zij over een aantal jaar weer zullen proberen om het plan op de politieke agenda te zetten (NOS, 2012). Ondanks dat het plan om de Olympische Spelen naar Nederland te halen op een lager pitje staat, is het relevant om te onderzoeken op welke manier (door wie en hoe) een olympisch evenement wordt gevolgd en beleefd (in Nederland). De uitkomsten van zo'n onderzoek moeten extra gewicht geven aan een nieuwe besluitvorming over het plan. In eerste instantie werd er vooral onderzoek gedaan naar de economische effecten van een sportevenement, maar de laatste jaren komen de sociale effecten meer onder de aandacht (Dijk & Slender, 2017). Op dit moment is nog te weinig wetenschappelijke bewijs voor de impact (op lange termijn) van sportevenementen en bestaand onderzoek is lastig met elkaar te vergelijken door het hanteren van verschillende evaluatiemethoden (Dijk & Slender, 2017).

Over het algemeen wordt aangenomen dat sport een belangrijke betekenis voor de Nederlandse maatschappij heeft, maar onderzoek hierover is nog lang niet uitsluitend (Breedveld, van der Poel & Elling, 2012). Sporters hebben betere schoolprestaties (Visscher, Hartman & Elferink-Gemser, 2011), zijn gezonder (minder vaak overgewicht en leven langer), meer zelfvertrouwen, meer vertrouwen in anderen, laten minder vaak crimineel gedrag zien en zijn over het algemeen gelukkiger dan niet-sporters. Het probleem is alleen dat sport niet de verklarende factor hoeft te zijn voor deze verschillen, want de sociaaleconomische status of de opleiding van een persoon hangen hier vaak mee samen. Daarnaast kan je je afvragen in welke richting de causaliteit gaat (Breedveld, van der Poel & Elling, 2012). Sportonderzoek kan een belangrijke inbreng hebben in de Nederlandse kenniseconomie. Onderzoek doen betekent blijven verbeteren en optimaliseren. Dat betekent dat waarde van het kijken naar sport duidelijk wordt en het bereiken van wenselijke maatschappelijke effecten en het tegengaan van ongewenste maatschappelijke effecten (Breedveld, van der Poel & Elling, 2012; Van Veldhoven & Van Vucht Tijssen, 2011). Wat is het belang van onderzoek doen naar het kijkgedrag naar sport op televisie? Dat zit niet alleen in het feit dat televisiesport een populaire vorm van vrijetijdsbesteding is, maar sport op televisie heeft ook invloed op andere vormen van sportbeleving. Door televisie maken mensen kennis met nieuwe sporten, wordt de beeldvorming over bepaalde sporten beïnvloed of wordt een bepaalde sport onder groter publiek gebracht. We praten hier over een sportcultuur en in deze sportcultuur gaan beelden van sport en de fysieke activiteit van het sporten samen (Van den Heuvel, 2000). Het kijken van sport zorgt niet direct voor meer sportende mensen, maar de betrokkenheid bij sport wordt wel vergroot (Hover, Dijk, Breedveld, K., van Eekeren, & Slender, 2016). Uit eerdere onderzoeken (o.a. Boonstra & Hermens, 2011; Bottenburg & Schuyt, 1996; Hover et al., 2016) blijkt dat sport een belangrijke rol speelt bij gevoelens van saamhorigheid, trots, identificatie en op zijn tijd zorgt voor een feestelijke stemming. Dat zijn belangrijke waarden in de Nederlandse maatschappij.

1.2.1 Mediagebruik op het gebied van sport

Sport vult stadions over de hele wereld met mensen die komen om hun eigen team aan te moedigen. Sport bestaat uit duizenden competities en dat zorgt weer voor discussies over de beste spelers en teams. Sport vult weekenden en avonden van ouders en kinderen. Sport krijgt een aparte pagina in onze dagelijkse krant. Sport heeft uren van de wekelijkse televisiezendtijd in haar bezit (Washington & Karen, 2001). Als we het IOC moeten geloven dan waren de Olympische Spelen in Rio de meest bekeken Spelen in de geschiedenis van de sport. Volgens het IOC heeft bijna de helft van de wereldbevolking naar de Olympische Spelen in Rio gekeken (Burnett, 2016).

Met gebruik van media met betrekking tot sport wordt bedoeld: het kijken of luisteren naar sport, lezen over sport en de interactie over sport via sociale media (Tiessen-Raaphorst, 2015). Meer dan de helft (62%) van de Nederlandse bevolking gebruikt wekelijks media (televisie, radio, kranten/tijdschriften en internet) voor sport en 54 procent van de bevolking kijkt minstens wekelijks naar sport op de televisie. In de even jaren wanneer de voetbalkampioenschappen of de Olympische Spelen plaatsvinden, is de sportkijktijd redelijk stabiel. De gemiddelde kijktijd in even jaren ligt rond de 100 uur per persoon en in de oneven jaren rond de 70 uur (Tiessen-Raaphorst, 2015). 14 procent van alle Nederlanders volgt sport wekelijks via de radio (Tiessen-Raaphorst, 2015). Van de Nederlandse bevolking leest 37 procent sport wekelijks via kranten of tijdschriften. Ten slotte volgt 30 procent van de Nederlanders sport wekelijks via internet. Het gaat dan om radio- en tv-programma's die online worden gevolgd of om kranten, tijdschriften en boeken online te lezen. Internet biedt tevens de mogelijkheid om verder te kijken dan alleen de sport zoals het vergaren van achtergrondinformatie (Tiessen-Raaphorst, 2015). Slechts één op de tien Nederlanders volgt geen sport via televisie, radio, kranten/tijdschriften of internet. Ouderen volgen sport vaker via kranten of tijdschriften en jongeren zoeken informatie vooral via internet. Het zijn vooral jongeren die sociale media voor sport gebruiken (Tiessen-Raaphorst, 2015). In relatie tot sportbeoefening heeft de toename van mediagebruik twee kanten. Aan de ene kant gaat het gebruik van media ten koste van de tijdsbesteding aan sportbeoefening, dit blijkt bijvoorbeeld uit het onderzoek van Van den Dool (2014). Jongeren die meer tijd besteden aan internet, nemen niet als zodanig minder deel aan sport, maar deze jongeren besteden wel minder tijd aan sport. Aan de andere kant worden media ook ingezet om mensen juist meer aan het sporten te krijgen. Denk hierbij aan het sporten voor ouderen op de televisie of de promotie van sportevenementen op Facebook (Tiessen-Raaphorst, 2015). Dit maakt het relevant om te onderzoeken wie er in Nederland naar de Olympische Spelen van Rio hebben gekeken.

1.2.2 Maatschappelijke effecten (grote) evenementen

Meerdere haalbaarheids- en evaluatieonderzoeken laten zien dat grote evenementen zoals de Olympische Spelen of WK economisch niet rendabel zijn. Het kost vaak meer geld dan het oplevert (Preuss, 2015). Het negatieve saldo op de balans wordt gecompenseerd door de maatschappelijke effecten die de grote sportevenementen met zich meebrengen (Preuss, 2015). Onderzoekers en beleidsmakers zijn het er namelijk over eens dat sportevenementen duurzame effecten kunnen bewerkstelligen op verschillende maatschappelijke thema's zoals gezondheid, sportmarketing, participatie en cohesie, citymarketing, accommodatie en infrastructuur, milieu en kennisontwikkeling en educatie (Humphreys & van Egteren, 2012; Poast, 2007; Verweel & Breedveld, 2010). Sporten is gezond, maar een groot evenement als de Olympische Spelen heeft niet direct invloed op een toename in de sportdeelname (Hover, Straatmeijer, Romijn, & Breedveld, 2013). Een groot sportevenement is een katalysator voor verandering in een stad of land en wordt

gezien als een kans om in te grijpen op de heersende problemen in een stad of land (Preuss, 2015). Na het evenement is het positieve effect merkbaar in de vorm van verbeterde infrastructuur. De aantrekkingskracht van een stad of land neemt toe waardoor toerisme en economische activiteiten binnen stad of land toenemen. Een sportevenement kan het imago van een stad of land positief beïnvloeden. De president van Rio 2016 Carlos Arthur Nuzman zei in 2011 dat de keuze voor het organiseren van de Olympische Spelen in 2016 in Rio ongetwijfeld is gemaakt met het idee dat alle ogen op het land en de stad zouden zijn gericht (IOC, 2011). Het kan een stad of land op de kaart zetten (Hover et al., 2014; Kang & Perdue, 1994). Een evenement krijgt meestal maandenlang media-aandacht en de media creëren een bepaald imago (Hover, et al., 2014). Voorbeelden hiervan zijn de Spelen in Peking en Sotsji. De Spelen in Peking hebben het imago en de naamsbekendheid van de stad en het merk van China en Beijing sterk verbeterd (Chung & Woo, 2011). Rusland zag met de Spelen ook een unieke kans om de internationale positioneringsstrategie op te pakken. Het waren niet alleen de eerste Olympische Winterspelen ooit in Rusland, maar het werd voor Rusland ook een kans om een sterker, beter en mooier imago te presenteren. Een herpositionering van het land wereldwijd (Ostapenko, 2010). Nederland kan zich met de organisatie van de Spelen als open en tolerant land op de kaart zetten en zich daarmee interessant maken voor toeristen en internationale bedrijven (Blok et al., 2011; Hover et al., 2014; Van Eekeren & USBO, 2007). Hoewel we niet weten of dit effect daadwerkelijk ontstaat in Nederland, is het wel een zeer relevant aspect met betrekking tot de impact van een groot sportevenement. Dit betekent dat we moeten onderzoeken wat een (groot) sportevenement bij mensen teweegbrengt (wat doet een evenement met het beeld over een gaststad of gastland) (Van Veldhoven & Van Vucht Tijssen, 2011). Een evenement zelf is maar van korte duur, maar de veranderingen die een evenement met zich meebrengt kunnen belangrijke consequenties voor de stad hebben. Dit wordt de 'legacy' van een evenement genoemd. Een legacy blijft langer dan het event zelf zoals de bouw van nieuwe sportfaciliteiten of renovatie van achterstandswijken (Hover et al., 2016; Hover, Straatmeijer & Breedveld, 2014; Preuss, 2015). Het organiseren van grote evenementen heeft een sterke relatie met de stedelijke economische ontwikkeling en de aandacht weerleggen van bepaalde stedelijke problematiek (Lee, 2014). Zo werd bijvoorbeeld bij de Spelen in Barcelona in 1992 83 procent van de totale uitgaven besteed aan stedelijke verbeteringen: een metrosysteem en de vijf kilometerlange kustlijn (Pinson, 2016). Het toerisme en het zakelijk bezoek nam tussen 1990 en 1998 toe. Door de toewijzing van de Spelen werden de stedelijke ontwikkelingen eerder uitgevoerd (Preuss, 2015). De capaciteit van sportevenementen om het gastland of gaststad als merk neer te zetten (ook internationaal) en te promoten bij investeerders, bedrijven, toeristen en bewoners moet niet worden onderschat (Pinson, 2016). In 'The story of London 2012' werd de balans opgemaakt ten aanzien van de maatschappelijke betekenis van de Olympische Spelen en Paralympische Spelen in 2012. De Spelen in 2012 blijken de onderlinge verbondenheid onder de Britten en hun gevoel van eigenwaarde (tijdelijk) te hebben versterkt. De Olympische Spelen hebben bijgedragen aan een toename van publieke investeringen in de top- en breedtesport (Hover et al., 2013), maar het niveau van sportdeelname van volwassenen is amper veranderd tussen 2005 en 2015 (Hover et al., 2016). De Spelen hebben wel bijgedragen aan een positieve beeldvorming over het Verenigd Koninkrijk. Branding was een doelstelling van het organisatiecomité en 19 procent van alle Nederlanders is positiever gaan denken over Londen (Hover et al., 2013). De vraag is hoe dit eruit ziet met betrekking tot de Olympische Spelen in Rio.

1.2.3 Vergelijking met de Spelen in Sotsji en Londen

Specifiek voor deze studie is het feit dat de Olympische Spelen plaatsvinden in een ander land, maar dat de ervaring van de Nederlandse bevolking in Nederland wordt onderzocht. Olympische Spelen in eigen land brengen mogelijk nog meer beleving met zich mee. In hoeverre heeft een evenement zoals de Olympische Spelen een positieve uitwerking op het imago van gaststad of gastland? Dit maakt het interessant om te kijken

of de attitude van de Nederlandse bevolking verschilt per Olympische Spelen. In aanloop naar de Spelen in Rio werd er veel gesproken over de corruptie in Brazilië en het veiligheidsprobleem door de drugsoorlog (Sánchez & Broudehoux, 2013). Daarnaast moesten burgers verhuizen om accommodaties te bouwen. In de media werd gesproken over de dwang en schending van mensenrechten (Algemeen Dagblad, 2013). Rond de Spelen in Sotsji speelden zaken als het verschil in mensenrechten (met name de homorechten), corruptie/ machtsmisbruik en de kans op aanslagen (NRC, 2014). Er ontstond een landelijke discussie om de Spelen in Sotsji te boycotten. Aan de Nederlandse bevolking is in 2013 gevraagd in hoeverre ze een boycot door sporters zouden ondersteunen en 31 procent van de Nederlanders was het eens met deze stelling (Romijn & Elling, 2014). In de aanloop naar de Spelen in Londen was de berichtgeving in de media veel positiever. In Engeland waren kritiekpunten over mensenrechten en corruptie niet aan de orde. Terroristische dreiging speelde wel een grote rol tijdens deze Spelen en er werd ruim twee miljard euro aan beveiliging besteed (Ketelaar, 2015). De verschillen in berichtgeving in aanloop naar de Spelen maken het interessant om te kijken naar de houding van Nederlanders ten opzichte van deze drie Olympische Spelen (en het mogelijke verschil daarin).

1.3 Doelstelling

Deze studie heeft als doelstelling om bij te dragen aan de kennisontwikkeling over de attitude van de Nederlandse bevolking ten aanzien van de Olympische Spelen in Rio. Als de Nederlandse bevolking kort na de Winterspelen in Sotsji wordt gevraagd in hoeverre zij uitkijkt naar de Zomerspelen in Rio de Janeiro in 2016, dan blijkt dat drie op de tien Nederlanders hiernaar uitkijkt (Hover, 2014). Het eerste doel is een beeld schetsen van de kijker van de Olympische Spelen in Nederland. Hiermee wordt de vraag beantwoord: wie kijken er naar de Spelen? Vervolgens moet deze studie vaststellen wat het volgen van de Olympische Spelen bij mensen teweegbrengt. Een evenement zoals de Olympische Spelen wordt vaak georganiseerd met het idee om het imago van de stad of land¹ te verbeteren, maar in hoeverre lukt dit ook onder de Nederlandse bevolking na de Spelen van Rio? Tevens wordt getoetst welke andere factoren een rol spelen in de relatie tussen het volgen van de Spelen en het imago van de stad. Vervolgens wordt onderzocht of er verschillen zitten in de houding van Nederlanders ten aanzien van de Olympische Spelen in Londen, Sotsji en Rio. Het onderzoeken van de beleving van de Olympische Spelen onder Nederlanders kan de keuze om de Olympische Spelen niet naar Nederland te halen ondersteunen of het kan een nieuwe impuls geven om hier nogmaals over na te denken. Want om de Spelen naar Nederland te halen, moet er voldoende draagvlak zijn onder de Nederlandse bevolking. Deze studie kan helpen met het peilen van dit draagvlak. De onderzoeksresultaten vormen een basis om gerichte beleidsaanbevelingen te formuleren naar het Ministerie van VWS in het kader van de beleving van de Olympische Spelen onder de Nederlandse bevolking en impact van het volgen van de Olympische Spelen op het imago van gaststad of gastland.

¹ We spreken in deze gehele studie over gaststad of gastland, omdat in het Nationaal Sportonderzoek 2016 gevraagd is naar de houding van Nederlanders t.a.v. gaststad Rio, maar in het Nationaal Sportonderzoek 2014 is gevraagd naar de houding t.a.v. van gastland Rusland (en niet gaststad Sotsji). In het Nationaal Sportonderzoek 2012 is gevraagd naar de houding t.a.v. gaststad Londen. Hier komen we op terug bij methode van onderzoek.

1.4 Probleemstelling

Op basis van de bovengenoemde doelstellingen luidt de centrale probleemstelling van deze studie als volgt:

Welke individuele kenmerken zijn bepalend voor Nederlanders om de Olympische Spelen in Rio te volgen (op televisie, internet, sociale media of via kranten) en in hoeverre verandert de houding over een gaststad/-land als men de Olympische Spelen volgt?

Om gericht onderzoek te doen, wordt de hoofdvraag opgesplitst in deelvragen. De antwoorden op de deelvragen vormen samen het antwoord op de hoofdvraag. De volgende deelvragen zijn geformuleerd:

- 1) Welke individuele kenmerken zijn bepalend voor het volgen van de Olympische Spelen in Rio te (op televisie, internet, sociale media of via kranten)?
- 2) In hoeverre gaan Nederlanders anders denken over gaststad Rio de Janeiro als zij de Olympische Spelen in 2016 hebben gevolgd?
- 3) Welke individuele factoren kunnen mogelijke verschillen tussen Nederlanders die de Olympische Spelen volgen en het (veranderende) beeld dat zij hebben over gaststad Rio de Janeiro verklaren?
- 4) In hoeverre verschilt het beeld dat Nederlanders hebben over een gaststad of gastland, na het volgen van de Olympische Spelen, tussen de Olympische Spelen van Londen, Sotsji en Rio?

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 formuleren we op basis van theoretische argumenten en eerdere onderzoeksbevindingen hypothesen en verwachtingen voor deze studie. De methoden van onderzoek waarmee we de hypothesen toetsen, komen in hoofdstuk 3 aan bod. In hoofdstuk 3 komt ook de dataverzameling en de operationalisering van de variabelen aan de orde. In hoofdstuk 4 bespreken we de belangrijkste resultaten en vervolgens formuleren we in hoofdstuk 5 op basis van deze resultaten conclusies. In hoofdstuk 5 bespreken we ook de sterke en zwakke punten van deze studie. Als laatste formuleren we in hoofdstuk 6 de beleidsadviezen op basis van de resultaten, conclusies en het doel van deze studie.

2. Theorie en hypothesen

In dit hoofdstuk proberen we vanuit theoretisch perspectief antwoord te geven op de onderzoeksvragen. Eerst schetsen we een algemeen beeld over wat de betekenis van sport voor de samenleving is en het belang van topsport. Vervolgens zoomen we in op de kijkers van de Olympische Spelen. Daarna gaan we in op het 'volgeffect' van de Olympische Spelen op het imago van gaststad of gastland en de mogelijke verschillen in effect tussen de Spelen van Londen, Sotsji en Rio. Deze vragen bouwen samen een theoretisch kader op voor inbedding van de probleemstelling.

2.1 Betekenis (top)sport voor de samenleving

Sport heeft een grote maatschappelijke impact. NOC*NSF ziet dat in en probeert daar richting aan te geven. "Wij dromen van een Nederland waarin iedereen geniet van sport. Want sport is passie; sport is verbroedering; sport is gezond. Sport haalt het beste in mensen naar boven, zorgt voor vriendschap en voor respect. En als iedereen geniet van sport zorgt dat voor een sterker Nederland. Een fysiek, mentaal, economisch en sociaal sterk Nederland met alle voordelen van dien, zoals sociale cohesie, gezondheid, tolerantie, een vitale samenleving en internationaal aanzien. Sport inspireert. Sport is hét middel om Nederland sterker te maken" (NOC*NSF, 2016, p.1).

De afgelopen jaren is er sprake van een 'vermaatschappelijking' van de sport en daarmee wordt de verschuiving van sport als doel naar sport als middel bedoeld (Duijvestijn, 2014). Sport komt van de Latijnse term 'disportare' en dat betekent zich vermaken, zich ontspannen of ergens afleiding van zoeken. Sport werd in de tijd van de Romeinen gebruikt om hun aandacht te verzetten van het verharde dagelijkse leven (Hoyng, Weghorst & Kenniscentrum Sport, 2016). Aan het eind van de 20^e eeuw/begin 21^e eeuw begon men sport meer als een functioneel goed te zien. Het ging niet meer alleen puur om het sporten zelf en het vermaak wat daarbij kwam kijken, maar sport kon ook helpen bij verschillende maatschappelijke problemen. De kracht van sport kon op andere beleidsterreinen worden ingezet, zoals het terugdringen van jeugdcriminaliteit, het verbeteren van de volksgezondheid bij zowel ouderen en chronische zieken, sociale participatie van werkzoekenden of gemengde sportverenigingen gebruiken voor integratie (Breedveld, Elling, Hoekman & Schaars, 2016; Coalter, 2007). Sport werd een middel om de sociale cohesie te verbeteren (Breedveld, 2003), want sport heeft een ontmoetings- en identiteitsfunctie. Deze functies kunnen het aangaan en versterken van sociale verbanden bevorderen (Spaaij, 2014). Het blijkt bijvoorbeeld dat een hogere sportdeelname zorgt voor meer interetnisch contact. Door middel van interetnisch contact ontstaat meer wederzijds begrip, sociale binding en onderling vertrouwen en dat resulteert in meer sociale cohesie tussen verschillende etnische groepen (Atherley, 2006; van den Broek, 2008). Contact is nodig om sociale relaties op te bouwen en de opbouw van sociale relaties valt onder de term sociaal kapitaal. In de studie van Putnam 'Bowling Alone' wordt het begrip sociaal kapitaal beschreven als het geheel aan onderlinge banden tussen mensen, wederkerigheid en onderling vertrouwen in elkaar. Binnen de samenleving betekent sociaal kapitaal het vermogen om elkaar te helpen, elkaar te vertrouwen, met elkaar samen te werken en samen tot oplossingen van collectieve problemen komen (Breedveld, 2003). Vrijtijdsbesteding is verbonden aan sociale cohesie. De manier waarop, hoe en met wie een persoon zijn of haar vrije tijd indeelt, zegt in welke vorm en in welke mate sociale cohesie binnen de samenleving bestaat (van den Broek & Tiessen-Raaphorst, 2010). Een sportvereniging wordt als voorbeeld genomen van een ontmoetingsplek voor mensen en daarmee een goede manier om sociaal kapitaal op te bouwen. Putnam ziet twee manieren om sociaal kapitaal door sport te creëren. De eerste manier is onderdeel zijn van een team. De tweede manier heeft te maken met het creëren van een identiteit. Sport kan

ook een toevoeging hebben aan de sociale cohesie binnen een samenleving zonder dat men elkaar daadwerkelijk ontmoet bij het sporten (Breedveld, 2003). Het kunnen meepraten over bijvoorbeeld de Olympische Spelen brengt een identificatie waarde met zich mee (Kunnen, 2004). Dit betekent dat ook niet-sporters zich wel geroepen kunnen voelen om een bepaalde sport te volgen. Een bepaalde vorm van nationalisme die ontstaat bij wedstrijden van het nationale team. De ervaring wordt gedeeld met alle andere Nederlanders waardoor gevoelens van saamhorigheid worden versterkt en dat leidt tot stimulering van de nationale identiteit (Chalip, 2006). Een fan of supporter zijn van een bepaald land, team of sporter creëert een sociale identiteit door middel van het behoren tot een bepaalde sociale groep (Atherley, 2006). Een label als 'sporter' of 'sportliefhebber' kan ervoor zorgen dat mensen elkaar waarderen. Sportliefhebber wordt in dit geval een identiteit. Het delen van zo'n sportidentiteit kan worden gezien als fundament voor een gemeenschap. Sport als symbolische plek om elkaar te ontmoeten heeft daarmee een overbruggingsfunctie (Breedveld, 2003).

Het belang van topsport(eventenementen)

In het sportbeleid en in de samenleving komt steeds meer aandacht voor topsport. Het niveau van sportbeoefening is gestegen, de publieke belangstelling voor sportevenementen is toegenomen, evenals als de media- en sponsorwaarde (van Bottenburg et al., 2011). Het belang van internationaal succes is daarmee ook gestegen, waardoor sportorganisaties en overheden het topsportbeleid steeds hoger op de agenda zetten (van Bottenburg et al., 2011). Van Bottenburg et al. (2011) hebben een overzicht uitgebracht van de maatschappelijke betekenis van topsport. Mensen die topsport volgen, laten hun gedrag hierdoor inspireren en daarmee heeft topsport een inspiratiewaarde (van Bottenburg et al., 2011). Een ongekend aantal Nederlanders is toeschouwer, kijker of lezer van (top) sport. Vanwege deze grote belangstelling zien de media en de sponsors ook de meerwaarde van sport in. Topsport heeft een voorbeeldfunctie in onze maatschappij (Van Bottenburg, Oldenboom & Knop, 2003) en is ook een belangrijke vorm van vermaak voor mensen. Zowel jongeren als volwassenen identificeren zich met topsporters en dat zorgt voor lokale of nationale trots (Breedveld, van der Poel & Elling, 2012). Op lokaal niveau zal rechtstreekse identificatie en inspiratie eerder plaatsvinden dan op nationaal niveau (Van Bottenburg et al., 2003). Bottenburg spreekt over sportieve nationale trots, die door volgen van grote sportevenementen wordt vergroot. Daarbij blijken topsportprestaties van belang voor de nationale identiteit (Elling, van Hilvoorde & van den Dool, 2012). Dit zorgt ook voor een sociale verbondenheid (Elling, van Hilvoorde & van den Dool, 2012; van Bottenburg et al., 2011). Toch is niet iedereen in dezelfde mate in topsport geïnteresseerd en wordt iedereen in dezelfde mate aangestoken door het olympisch vuur.

In een onderzoek van Van den Heuvel (2003) wordt een verband gelegd tussen mediasport en sociale binding. Het kijken van topsport op televisie kan een onderdeel zijn in de processen van sociale interactie en groepsbinding. Het kijken van sporten zorgt voor bepaalde kennis waarmee men de interactie met andere mensen kan aangaan. Sport op televisie is een gespreksonderwerp waarmee mensen snel kunnen bepalen of er een bepaalde verbondenheid is. Het praten met collega's over een voetbalwedstrijd afgelopen weekend zorgt voor een bepaalde verbondenheid. Een verbondenheid als in sportliefhebber, fan van dezelfde sport of club, maar ook als niet-sportliefhebber. Het kijken van sportwedstrijden op televisie gebeurt vaak bewust in groeps- en/of familieverband. Het samen volgen van een wedstrijd en de spanning die erbij komen, kan zorgen voor een (tijdelijke) onderlinge verbondenheid. Het kijken van sport op televisie is in veel gevallen een sociale gebeurtenis (Posthuma & Horsting, 2008).

Wie kijken er naar sport(eventementen)?

Als het kijken van sport een bepaalde identiteit met zich meebrengt, komt de vraag op wie zich binnen deze identiteit bewegen. In eerdere rapporten (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008; Hover & van Leeuwen, 2010) wordt in gegaan op de individuele kenmerken van kijkers naar sport op televisie. Uit deze studies blijkt dat mannen meer kijken dan vrouwen, sporters beduidend meer dan niet-sporters en laagopgeleiden kijken meer naar sport op televisie dan hoogopgeleiden (Breedveld, Kamphuis & Tiessen-Raaphorst, 2008; Hover & van Leeuwen, 2010). Tiessen-Raaphorst (2015) laat in haar rapport zien dat het dagelijks volgen van sport via media meer voor mannen weggelegd blijkt te zijn dan voor vrouwen (44% tegenover 17%). Whiteside & Hardin (2011) geven een hele stereotyperende verklaring hiervoor: vrouwen hebben een andere prioriteit namelijk de kinderen of het huishouden. Een verklaring meer van deze tijd is dat vrouwen andere interesses hebben dan mannen of het volgen van sport minder belangrijk vinden. Verder volgen meer 50-plussers sport via media op dagelijkse basis dan jongeren (34% tegenover 29%). Ouderen hebben vaak meer vrije tijd dan jongeren. Daarnaast volgen jongeren sport via andere kanalen zoals internet (Cloin et al., 2013). Laagopgeleiden (35%) kijken meer dan hoogopgeleiden (28%). Dit komt wellicht doordat hoogopgeleiden meer online kijken, maar het is ook goed mogelijk dat hoogopgeleiden minder tijd hebben om te kijken. De betaalde arbeidstijd neemt bijvoorbeeld toe met het opleidingsniveau en lagere opleidingsgroepen hebben minder verplichte tijd (tijdbeslag van verplichtingen zoals werk, opleiding en huishouden) dan hoogopgeleiden (Cloin et al., 2013). Niet geheel verrassend, maar betrokkenen bij sport als sporter of bezoeker laten ook een grotere betrokkenheid bij sport via de media zien. Als men zelf sporter is, dan wordt sport via media vaker dagelijks gevolgd. Zo blijkt dat 25 procent van de mensen die niet of weinig sporten dagelijks sport volgt tegenover 39 procent van de mensen die twee keer of vaker per week sporten. Van de groep mensen die helemaal geen sport via media volgt, is het aandeel incidentele en niet-sporters twee keer zo groot dan onder de frequente sporters (16% tegenover 6%). Iemand die geen kennis heeft van sport, zal ook minder geneigd zijn om sport te volgen. Je hebt namelijk een bepaalde sportieve competentie nodig om het wedstrijdverloop te snappen (Kunnen, 2007). Bij leden en niet-leden van sportverenigingen is een vergelijkbare situatie te herkennen, want 38 procent van de leden volgt dagelijkse sport via media tegenover 28 procent van de niet-leden (Tiessen-Raaphorst, 2015).

Ondanks de vlucht die het internet heeft genomen, is televisie de afgelopen jaren toch het meeste dominante medium geweest voor het volgen van de Olympische Spelen (Miah & Garcia, 2012). De verwachtingen voor deze studie worden gebaseerd op de algemene cijfers naar het kijken van sport op televisie en verklaringen daarbij:

- (1) Mannen volgen de Olympische Spelen meer dan vrouwen, (2) laagopgeleiden meer dan hoogopgeleiden, (3) 50-plussers meer dan jongere mensen, (4) sporters meer dan niet-sporters en (5) leden van een sportverenigingen meer dan niet-leden.*

Uit eerder onderzoek blijkt dat inwoners met een migratieachtergrond zich eerder identificeren met sporthelden met dezelfde migratieachtergrond. Voor inwoners met een migratieachtergrond kunnen de prestaties van bepaalde topsporters als een sociale erkenning van deze groep dienen (van Bottenburg et al., 2011). Dit lijkt in de richting te wijzen dat inwoners met een migratieachtergrond minder gevoelens van nationale trots jegens het Nederlands Olympisch team hebben dan de inwoners met een Nederlandse achtergrond (Smith & Kim, 2006). Er zitten ten slotte minder sporters met een andere etnische achtergrond in het Olympische Nederlands team dan sporters met een Nederlandse achtergrond (TeamNL, 2016). Daarbij doen er aan grote evenementen ook landen mee waar inwoners met een migratieachtergrond oorspronkelijk vandaan

komen zoals Turkije, Marokko en/of Suriname (Janssen, 2010). Een verklaring voor de etnische verschillen in identificatie kan liggen in de sociale identiteitstheorie van Tajfel en Turner (1986). Deze theorie houdt in dat mensen leden uit hun eigen groep eerder kiezen dan leden uit een andere groep. Door je eigen groep te vergelijken met een andere groep, creëert men een positiever groeps- en zelfbeeld. Als jouw groep een goede prestatie laat zien, dan kan dit voelen alsof je zelf een goede prestatie levert. Inwoners met een migratieachtergrond identificeren zich wellicht eerder met land van herkomst van hun ouders en zijn meer trots op de prestaties van sporters uit het land van herkomst (Janssen, 2010). Inwoners met een migratieachtergrond identificeren zich wellicht eerder met land van herkomst van hun ouders, omdat ze deze identiteit meekrijgen in de opvoeding. Ouders houden vaak nog een band met land van herkomst en met familie die daar woont. Ouders en kinderen gaan bijvoorbeeld in vakanties naar het land van herkomst toe. Het opgroeien in Nederland zorgt in dat geval voor gevoelens van een dubbele nationaliteit. Een kind krijgt zowel dingen van de Nederlandse cultuur mee als van een andere cultuur (WRR, 2007). Niet in elke cultuur is sport even belangrijk en het Nederlandse sport- en verenigingsleven is vrij uniek in de wereld. De Nederlandse sportcultuur is dus niet voor iedereen vanzelfsprekend (Hoogendoorn & de Hollander, 2017; Tiessen-Raaphorst, 2015). Zo zien we dat inwoners met een migratieachtergrond nog steeds minder sporten en minder lid zijn van sportverenigingen dan inwoners met een Nederlandse achtergrond (Tiessen-Raaphorst, 2015). Zoals Van den Heuvel (2000) zei gaan in deze sportcultuur de beelden van sport en de fysieke activiteit van het sporten samen. Minder vertrouwd zijn met de Nederlandse sportcultuur heeft mogelijk invloed op de mate waarin inwoners met een migratieachtergrond de Olympische Spelen volgen.

(6) Inwoners met een Nederlandse achtergrond volgen de Olympische Spelen meer dan inwoners met een migratieachtergrond.

2.2 Imago gaststad Rio de Janeiro

Topsportevenementen worden georganiseerd met de hoop op bepaalde (maatschappelijke) effecten zoals de mogelijkheid om een positiever beeld over gastland of gaststad te creëren bij mensen uit andere landen. Eerdere Olympische Spelen laten zien dat de Spelen een manier zijn om problemen in een stad of land aan te pakken. De infrastructuur verbetert en stedelijke ontwikkelingen vinden plaats waardoor de aantrekkelijkheid voor toeristen en bedrijven toeneemt (Chung & Woo, 2011; Hover et al., 2013; Müller, 2014; Pinson, 2016; Preuss, 2015). De Spelen zijn een manier voor 'city/country branding', geven gaststad of gastland de mogelijkheid om de identiteit en kenwaarden van stad of land over te brengen aan het grote publiek en zijn daarmee een manier om bepaalde stereotyperingen over een stad of land te doorbreken (Rivenburgh, 2004). De Olympische Spelen hebben wereldwijd publiek waardoor landen en steden zich van hun beste kant willen laten zien. Mensen beoordelen een stad of land vaak in praktische termen zoals het weer, milieu, vervoer en verkeer, levensstandaard en kosten, recreatie- en sportfaciliteiten, de sociale orde en het culturele leven (Zhang & Zhao, 2009). Een deel kan de volger tijdens de Spelen zelf op televisie zien (zoals het weer of de sportfaciliteiten) en een ander deel wordt duidelijk via de media (zoals het milieu, levensstandaard, de sociale orde en het culturele leven). Uit het onderzoek over de Spelen in Londen (Hover et al., 2013) blijkt dat 19 procent van de Nederlandse bevolking positiever is gaan denken over de stad Londen na de Olympische Spelen in 2012. Deze studie moet uitwijzen in hoeverre dit 'Olympisch effect' van toepassing is op de Nederlandse bevolking na het volgen van de Spelen in Rio. Op basis van het bovengenoemde kan de volgende algemene beleidshypothese worden geformuleerd:

Hypothese 1: Het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten) zorgt voor een positief veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016.

Op basis van de theorie van Bourdieu heeft Breedveld (2014) het begrip sportief kapitaal geïntroduceerd. Bourdieu (1984) stelde dat via verschillende vormen van kapitaal het mogelijk zou zijn om verschillen tussen mensen binnen de samenleving te verklaren. De opbouw van sportief kapitaal betekent de kennis van bepaalde sporten met bijhorende regels en bekendheid met bepaalde sporters of teams, maar ook het besef dat sport verder reikt dan alleen het spel. Bij sport ontstaan emoties en gevoelens van ontlading zowel bij winnen als verliezen (Breedveld, 2014). Stokvis (2003) sprak al eerder over de opbouw van sportieve competenties. Hierdoor kan een niet-sporter het evenement anders ervaren dan iemand die wel sport. Ten eerste zijn sporters überhaupt positiever over sport dan niet-sporters vanwege de sportieve competenties (Stokvis, 2003). Ten tweede ziet een sporter de Spelen wellicht als een goed evenement als er veel medailles voor Nederland zijn gewonnen, terwijl een niet-sporter misschien meer kijkt naar de omstandigheden rondom het evenement. Een groot deel van de sporters kent het gevoel van winnen en verliezen in de sport en weten dat de Spelen jaren van training kosten. Een investering met het doel om een medaille te winnen. De ontlasting en spanning die bij een olympische wedstrijd komt kijken is daardoor beter voor een sporter te begrijpen. Iemand die niet sport kan zich moeilijker inleven in deze gevoelens, ziet de verhalen in de media over corruptie of burgers die noodgedwongen moeten verhuizen en kan zich eerder in deze gevoelens inleven.

Hypothese 1a: Het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten) zorgt voor een positief veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016 en het positieve effect is sterker voor sporters dan voor niet-sporters.

Laagopgeleiden blijken vaker naar sport op televisie te kijken dan hoogopgeleiden (Tiessen-Raaphorst, 2015). Naast het feit dat laagopgeleiden meer kijken, kan de manier waarop er naar de Spelen wordt gekeken verschillend zijn. Een onderzoek van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (1999) laat zien dat er een verschil tussen hoog- en laagopgeleiden bestaat in de uiting van gevoelens van nationale verbondenheid en trots. Bij hoogopgeleiden ontstaan deze gevoelens voornamelijk op basis van politieke en sociale waarden. Bij laagopgeleiden ontstaan de gevoelens van nationale verbondenheid en trots door bijvoorbeeld sportprestaties (Janssen, 2010). Laagopgeleiden laten zich waarschijnlijk vooral beïnvloeden door het aantal medailles dat wordt gewonnen door het Nederlands Olympisch Team. De vreugde en trots die hierdoor vrijkomt, beïnvloedt het beeld over de stad Rio. Hoogopgeleiden zullen verder kijken dan alleen de medailles. Hoe was de berichtgeving voorafgaand aan de Spelen? De favela's, drugsoorlog en corruptie waren veelvuldig in het nieuws. Hoe was de organisatie tijdens de Spelen? Maar vooral ook wat zullen de Spelen achterlaten? Hoogopgeleiden kijken verder dan alleen de prestaties van de Nederlandse sporters.

Hypothese 1b: Het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten) zorgt voor een positief veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016 en het positieve effect is sterker voor laagopgeleiden dan voor hoogopgeleiden.

Het kijken naar sport op televisie is een bepaalde mediavorkeur van een persoon (net zoals de keuze voor bepaalde muziek) en is daarmee een manier waarop mensen zich verbonden met elkaar kunnen voelen. Neem

als voorbeeld een voetbalwedstrijd kijken in de kroeg. Media heeft op deze manier een verbindende functie door het bieden van gezelschap en het opleveren van gespreksstof (Sonck & de Haan, 2015). Deze verbondenheid draagt volgens bij aan de sociale cohesie en het creëren van een saamhorigheidsgevoel (Schnabel, Bijl & De Hart, 2008). Het praten over de Spelen is een manier van betrokkenheid bij de Spelen. Voor de start van de Olympische Spelen in Rio laat de berichtgeving op internet zien dat van alle berichten over de Olympische Spelen tussen 8 juni en 18 juli 2016 op sociale media 13 procent positief was en 4 procent negatief was (Van Zon, 2016). Tijdens de Spelen in Rio zijn er niet veel redenen tot negatieve berichtgeving geweest en de kans is daardoor groot dat mensen vooral positief over de Olympische Spelen in Rio hebben gepraat. De gedachte hierachter is dat mensen zich makkelijker kritisch uitlaten via internet en er met name voorafgaand aan de Spelen negatieve berichtgeving rondom Rio en de organisatie was. Daarnaast stond 55 procent van de Nederlanders positief tegenover de Olympische Spelen voor de Spelen in Rio (Hover & Breedveld, 2016) en had 57 procent van de Nederlanders de intentie om de Spelen in Rio te gaan volgen. Als blijkt dat het volgen van de Olympische Spelen zorgt voor een positiever beeld over de stad Rio de Janeiro dan is de verwachting dat erover praten met vrienden, familie en collega's dit positieve effect extra versterkt.

Hypothese 1c: Het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten) zorgt voor een positief veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016 en het positieve effect is sterker voor mensen waar de Olympische Spelen onderwerp van gesprek waren dan voor mensen waar de Olympische Spelen geen onderwerp van gesprek waren.

2.3 Verschil in imago tussen de Olympische Spelen in Londen (2012), Sotsji (2014) en Rio (2016)

Bij het organiseren van de Spelen wordt vaak het idee geopperd dat door middel van de Olympische Spelen het imago van stad of land wordt verbeterd. In deze studie wordt gekeken of het imago van Rio, Sotsji en Londen daadwerkelijk beter is geworden onder de Nederlandse bevolking en of er verschillen zijn tussen Londen, Sotsji en Rio. Er spelen vaak verschillende zaken rondom de Olympische Spelen. Voor de Spelen in Rio kwamen onder andere de volgende berichten in de Nederlandse kranten: "Crisis, geweld, stakingen... én de Spelen" (Algemeen Dagblad, 2016), "Zij zijn er klaar voor, Rio niet echt" (NRC, 2016), "Wie naar de Spelen in Rio de Janeiro komt, is niet veilig" (de Volkskrant, 2016). Rond de Spelen in Rusland speelden zaken als het verschil in mensenrechten (met name de homorechten), corruptie/ machtsmisbruik en de kans op aanslagen (NRC, 2014). "Sotsji en de terreurdreiging: ongemakkelijke Winterspelen (NCR, 2013), "Antihomowet geldt toch in Sotsji" (Trouw, 2013), "IOC vreest onrust Sotsji; alle atleten krijgen brief" (NCR, 2013). Er ontstond zelfs een landelijke discussie om de Spelen in Sotsji te boycotten. In de aanloop naar de Spelen in Londen in 2012 was de berichtgeving veel positiever. Engeland valt binnen de Europese Unie waardoor kritiekpunten over mensenrechten en corruptie niet aan de orde waren. De bovenstaande zaken hebben wellicht ook invloed op het beeld dat Nederlanders creëren over gaststad of gastland.

Vanuit de sociale identiteitstheorie (Tajfel, 1982) wordt de nationale identiteit als één van de belangrijkste vormen van deze theorie gezien (Brown, 2000). Deze theorie gaat er vanuit dat mensen streven naar een positieve sociale identiteit en onderscheidende sociale identiteit. Mensen denken, voelen en doen in termen van de sociale groep waartoe zij behoren (Brown, 2000). Groepsidentificatie betekent de belangen van de groep je eigen belangen maken en denken vanuit de groep. Groepsidentificatie is een vorm van onderscheid maken tussen zij en wij. De personen die onder wij vallen, behoren tot de 'ingroup'. De personen die onder zij vallen, zijn de 'outgroup'. Als de 'ingroup' bijvoorbeeld wint, dan ervaar je deze winst als eigen en hetzelfde

geldt voor verliezen (Verkuyten, 2006). Mensen proberen een positieve sociale identiteit te verkrijgen door eigen groep positiever te beoordelen dan een andere groep (ingroup favoritism) (Brown, 2000). Voor deze studie betekent deze theorie dat Nederlanders een land positiever beoordelen naar mate dit land meer lijkt op Nederland. Mensen willen categoriseren en categorisatie leidt (vaak) tot het waarnemen van (subjectieve) uniformiteit binnen categorieën en tot onderscheid tussen categorieën (Brown, 2000). De sociale-identiteitstheorie benadrukt dat processen van identificatie niet los kunnen worden gezien van maatschappelijke omstandigheden en condities, “zoals de waargenomen stabiliteit en legitimiteit van statusverschillen, de doorlaatbaarheid van groepsgrenzen (permeabiliteit) en vormen van uitsluiting, zoals discriminatie” (Verkuyten, 2006, p. 65). Onder deze maatschappelijke omstandigheden en condities kunnen onder andere machtsverschillen, de mate van corruptie en de mensenrechten in een land worden verstaan. Voorafgaand aan de Olympische Spelen van Rio en Sotsji kwamen zaken als machtsverdeling, corruptie en schending van mensenrechten in de Nederlandse media. Dit heeft mogelijk invloed gehad op de houding van Nederlanders ten aanzien van gaststad of gastland.

Om te beginnen met de verschillen in macht: Engeland heeft een parlementaire democratie en constitutionele monarchie, Brazilië heeft een presidentiële republiek met meerpartijstelsel (democratie) en Rusland een constitutionele republiek. De machtsafstand geeft aan in hoeverre leden van instituties of organisaties met minder macht in een land het idee hebben dat de macht ongelijk verdeeld is. In culturen waar de machtsafstand groot is, is vaak sprake van ongelijkheid (Hofstede, z.d.). De machtsafstand in Nederland is relatief klein. Engeland is ook een Europees land en lijkt daarin het meest op Nederland. In Rusland is de machtsafstand het grootst en in Brazilië is de machtsafstand kleiner dan Rusland, maar bijna twee keer zo groot als in Engeland (Hofstede, z.d.). Corruptie is een andere factor waarop deze landen van elkaar verschillen. De Spelen in Rusland waren de duurste Spelen ooit, onder andere door omkoping en corruptie. President Poetin zou de bouw van accommodaties aan ‘vrienden’ hebben overgelaten en die hebben een deel in eigen zak gestoken (AD, 2014). Transparency International doet jaarlijks onderzoek naar corruptie en publiceert een corruptie index per land. Een perfecte score op deze index is er niet, maar Nederland staat op de achtste plaats met als indexcijfer 83. Engeland heeft een indexcijfer van 81, Brazilië een indexcijfer van 40 en Rusland een indexcijfer van 29 (Transparency International, 2016). Voor de Spelen in Sotsji werd de acceptatie van homoseksuelen in Rusland onder een vergrootglas gelegd. In Rusland geldt een anti-homowetgeving en de rechten van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LHBT's) zijn in Rusland zeer beperkt. Het is voor LHBT's strafbaar om te demonstreren voor hun rechten, hun partner in het openbaar een zoen geven of als groep bij elkaar te komen. Het publiceren over homoseksualiteit is ook verboden. In vergelijking met Nederland: sinds 1971 is het wettelijk verboden om homoseksueel gedrag te discrimineren. In 1994 kwam de Wet gelijke behandeling waardoor homoseksuelen nooit achtergesteld mogen worden. Daarbij is trouwen met hetzelfde geslacht in Nederland mogelijk. Het homohuwelijk is in Brazilië eveneens toegestaan en Brazilië doet het goed qua LHBT-rechten. In dat opzicht is Brazilië niet te vergelijken met Rusland. Toch is Brazilië nog lang geen Nederland, want Brazilië is een land met één van de hoogste aantallen LHBT-gerelateerde misdrijven ter wereld. Zo werden er in 2013 meer dan 300 LHBT's vermoord in Brazilië (Equaldex, 2017). De publieke opinie laat de verschillen tussen deze landen duidelijk zien. In Engeland accepteert 76 procent van de maatschappij homoseksualiteit en 18 procent accepteert het niet. 60 procent van de Braziliaanse bevolking accepteert homoseksualiteit en 36 procent niet. In Rusland accepteert slechts een kwart (16%) van de bevolking homoseksualiteit en drie vierde van de bevolking (74%) accepteert het niet (Pew Research Center, 2013). Op basis van deze verschillen en tevens overeenkomsten met Nederland kunnen we een rangorde maken in de verwachte houding van Nederlanders ten aanzien van de gaststeden en gastland. Engeland en Nederland hebben de meeste overeenkomsten en daarom staan de Spelen van Londen op nummer

één in de rangorde. Brazilië komt op nummer twee in de rangorde. Nederland heeft de minste overeenkomsten met Rusland waardoor de Spelen van Sotsji plek drie in de rangorde krijgen. Vanuit de sociale identiteitstheorie wordt verwacht dat Londen het meest positief wordt beoordeeld na de Olympische Spelen, daarna Rio en als laatste Rusland.

Hypothese 2: Het volgen van de Olympische Spelen zorgt ervoor dat de houding van Nederlanders het positiefst is veranderd ten aanzien van gaststad Londen, daarna ten aanzien van gaststad Rio en als laatste ten aanzien van gastland Rusland.

De invloed van de berichtgeving voorafgaand aan de Spelen kan anders zijn voor bepaalde groepen. De verklaringen hieronder worden in deze studie niet getoetst, maar geven wel een duiding aan mogelijke verschillen op individuele kenmerken tussen de drie Spelen. We zouden ons kunnen afvragen in hoeverre mensen kennis hebben genomen van de berichtgeving voorafgaand aan de Spelen. Als mensen meer kennis hebben genomen, zal dit hun houding ten aanzien van gaststad of gastland hoogstwaarschijnlijk meer beïnvloeden. Hoogopgeleiden besteden meer tijd aan het (online) lezen van kranten en het bezoeken van nieuwswebsite dan de overige opleidingsniveaus (Sonck & de Haan, 2015). De interesse voor politiek en actualiteiten is meer aanwezig bij hoogopgeleiden en ouderen (t.o.v. jongeren) (Bovens, Dekker & Tiemeijer, 2014). Daarnaast verschillen mensen in progressie waarden en tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit. Uit het onderzoek van Kemmers (2010) blijkt dat hoogopgeleiden individuele vrijheid, culturele diversiteit en de rechten van minderheden belangrijk vinden, terwijl laagopgeleiden meer streven naar rechtshandhaving, culturele homogeniteit en assimilatie binnen een maatschappij. Op cultureel vlak zijn laagopgeleiden dus minder progressief dan hoogopgeleiden (Bovens et al., 2014). Ouderen voelen gemiddeld minder voor een multiculturele samenleving dan jongeren (Bovens et al., 2014) en dat duidt op minder progressie waarden. Ouderen hebben daarnaast vaak een lagere tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit dan jongeren (Keuzenkamp, & Kuyper, 2013).² Inwoners met een migratieachtergrond staan negatiever tegenover homoseksualiteit dan inwoners met een Nederlandse achtergrond en dat wordt met name verklaard door religie.

² Opleiding en religiositeit hangen samen met de acceptatie van homoseksuelen. Ouderen zijn gemiddeld lager opgeleid en gaan vaker naar de kerk dan jongeren (Keuzenkamp & Kuyper, 2013).

3. Methoden van onderzoek

Deze studie is een toetsend kwantitatief onderzoek. De data is afkomstig uit het Nationaal Sportonderzoek (NSO). Dit NSO-onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Mulier Instituut en verschaft informatie over diverse aspecten van sportbeoefening en betrokkenheid bij sport door de Nederlandse bevolking. De data van 2016 (november) wordt als uitgangspunt genomen, omdat in deze vragenlijst de evaluatie over de Olympische Spelen in Rio is opgenomen. Voor de vergelijking met eerdere jaren wordt ook de data van het Nationaal Sportonderzoek 2014 (mei) en Nationaal Sportonderzoek 2012 (november) gebruikt. Dit hoofdstuk bevat een beschrijving op de gebruikte data, een toelichting van de gebruikte analysemethoden en de operationalisering van de gebruikte variabelen.

3.1 Data

Deze studie is uitgevoerd op basis van een secundaire data-analyse. Dit betekent dat de data niet zelf wordt verzameld, maar data uit eerder onderzoek wordt gebruikt. Het Nationaal Sportonderzoek is een initiatief van het Mulier Instituut. Het NSO heeft als hoofdzakelijk als doel om inzicht te geven in de sportparticipatie en de houding van de Nederlandse bevolking tegenover verschillende onderwerpen gerelateerd aan sport. Het NSO is een onlineonderzoek en wordt periodiek uitgevoerd door het Mulier Instituut. Het NSO bestaat uit verschillende onderdelen en begint met een RSO-vraagblok. Het RSO-vraagblok is een gestandaardiseerde vragenlijst over o.a. de sportfrequentie, sportvorm, sporttak en organisatievorm van respondenten. In de jaren negentig is deze RSO-vragenlijst in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) opgesteld door de voorganger van het Mulier Instituut. Door het RSO-vraagblok is het mogelijk om resultaten van eerdere metingen met elkaar te vergelijken. Het veldwerk voor het NSO 2016 (november) is uitgevoerd door het GfK Panel Services (in 2012 en 2014 ook). Het veldwerk heeft plaatsgevonden van 31 oktober tot 8 november 2016. Het GfK Panel is een online platform waarbij mensen zichzelf kunnen inschrijven. De representativiteit van de steekproef wordt gewaarborgd doordat het GfK zorgt voor een juiste afspiegeling van de bevolking op basis van achtergrond kenmerken (GfK, 2016). Voor het NSO worden respondenten uit particuliere huishoudens in de leeftijd van 15 tot en met 80 jaar uit heel Nederland bevestigd. De dataverzameling gaat via een online enquête en de steekproef wordt getrokken uit het GfK online panel. Er is geen een vaste groep respondenten die elk NSO wordt benaderd waardoor het niet mogelijk is om respondenten over de tijd te volgen. Respondenten van het GfK Online panel hebben voor het invullen van een volledige vragenlijst een incentive (bonuspunten) ontvangen. Het is niet bekend hoeveel mensen er in het gehele bestand van GfK zitten (GfK, 2016).

De totale respons voor NSO 2016 was 1530 respondenten. Het responspercentage voor dit onderzoek was 54%. Dat betekent dat er een steekproefomvang van ongeveer 2850 respondenten was. Bij het trekken van de bruto steekproef is uitgegaan van de doelgroep gevormd door particuliere burgers zoals deze is opgegeven door de MOA Gouden Standaard.³ De steekproef voor het NSO-onderzoek werd dusdanig samengesteld dat de

³ De Gouden Standaard is ontwikkeld om onderzoek vergelijkbaar te maken. Op deze manier gebruikt de gehele branche dezelfde ijkingsdata voor een representatief steekproefonderzoek. Op de website van MOA staan de gebruikersinstructie voor de Gouden Standaard: http://moa04.artoo.nl/clou-moaweb-images/images/bestanden/pdf/GS_Gebruikersinstructie_2016.pdf

respondenten een juiste weergave van de totale Nederlandse populatie vormen (op leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en etniciteit). In het NSO 2016 hebben geen splitrungroepen plaatsgevonden en dat betekent dat alle respondenten in principe de gehele vragenlijst hebben ingevuld. Uiteindelijk bleek de steekproef niet geheel representatief voor de Nederlandse bevolking zodoende heeft het GfK weegfactoren aangemaakt op basis van geslacht, leeftijd, opleiding en etniciteit (GfK, 2016).

Voor de vergelijking in attitude tussen Rio, Sotsji en Londen wordt de dataset van NSO 2016 uitgebreid met de data van NSO 2014 (mei) en NSO 2012 (november). De respons voor NSO 2014 was 1620 respondenten en binnen dit onderzoek zijn geen splitrungroepen gebruikt. In NSO 2012 is wel gebruik gemaakt van splitrungroepen waardoor de steekproefomvang per thema verschilt. Het thema over de Olympische Spelen in Londen had een respons van 1016 respondenten. Na het hercoderen en listwise verwijderen van missings is het aantal respondenten per dataset gedaald. Het aantal respondenten is verschillend voor analyses met verschillende afhankelijke variabelen. Het definitieve aantal respondenten wordt hieronder besproken en staat aangegeven bij elke tabel.

3.2 Analysemethoden

In deze studie is gebruikt gemaakt van multi-pele regressieanalyse. Een regressieanalyse onderzoekt of er een statistische samenhang is tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabele. Het is een multi-pele regressieanalyse als er meerdere onafhankelijke variabelen in de analyse worden toegevoegd. Het effect van variabelen vindt plaats onder controle van andere variabelen. Het verschil met een correlatie is dat we kunnen veronderstellen dat er een oorzakelijk verband is (het kan niet met zekerheid gezegd worden). In eerste instantie is als tweede analysemethode een multilevel analyse uitgevoerd. Om een goede multilevel analyse uit te voeren, zijn echter meer landen nodig. De resultaten uit een multilevel analyse met drie landen zouden niet zuiver genoeg zijn. Voor zuivere resultaten moeten de antwoorden van respondenten onafhankelijk zijn. Het is mogelijk dat antwoorden van respondenten binnen een bepaalde Olympische Spelen meer op elkaar lijken dan antwoorden van respondenten tussen de drie Olympische Spelen. De effecten konden (ondanks dat de landkenmerken apart in de analyse werden opgenomen) niet worden toegeschreven aan concrete gebeurtenissen, want er was te weinig variantie op landniveau. De multilevel analyse is wel toegepast om te laten zien dat aan het leerdoel voor deze scriptie wordt voldaan en de resultaten zijn te vinden in bijlage twee. In plaats van de multilevel analyse worden drie aparte regressieanalyses uitgevoerd en de resultaten van Rio, Sotsji en Londen worden met elkaar vergeleken. Naast de regressieanalyse is nog andere analysemethode gebruikt: een correlatieanalyse om te controleren voor multicollineariteit. Deze correlatieanalyse liet geen sterke correlaties zien. In bijlage twee worden de verschillende methoden uitgebreider uitgelegd.

3.3 Operationalisering

In de volgende paragraaf wordt uitgelegd op welke manier de verschillende variabelen voor deze studie zijn geoperationaliseerd. Alle gebruikte variabelen staan in tabel 3.2 in een overzicht met beschrijvende statistieken. Als uitgangspunt wordt de dataset van 2016 genomen. Voor de vergelijking tussen Londen, Sotsji en Rio zijn variabelen soms op een andere manier geoperationaliseerd en eventuele verschillen worden per

variabele weergegeven. Binnen deze studie zijn er twee afhankelijke variabelen: het volgggedrag van respondenten wat betreft de Olympische Spelen en het imago van gaststad of gastland. De totale N van de data van 2016 was voor het coderen 1530. Na het hercoderen en het verwijderen van de missings zijn er nog 1297 respondenten over. De totale N van de data van 2014 was 1620 en van 2012 was de N 1016. Na het hercoderen en verwijderen van de missings zijn er nog 1209 respondenten over in 2014 en nog 555 respondenten over in 2012.⁴

3.3.1 Afhankelijke variabele: volgggedrag Olympische Spelen

Het volgggedrag van de respondenten is gemeten aan de hand van de volgende vraag: 'In welke mate heeft u de Olympische Spelen in Rio de Janeiro gevolgd via televisie, kranten, sociale media en/of internet?'. Deze vraag had zes antwoordcategorieën: 1) 'Meerdere keren per dag' 2) 'Een keer per dag' 3) 'Meerdere keren per week' 4) 'Een keer per week' 5) 'Minder dan een keer per week' 6) 'Helemaal niet'. Voor de interpretatie is het makkelijker om de categorieën om te draaien dus helemaal niet krijgt de codering 0 en meerdere keren per dag krijgt codering 5. Er zitten geen missings op deze variabele. Het volgggedrag wordt als onafhankelijke variabele meegenomen in de analyse bij imago gaststad Rio en daarom is deze variabele op lineariteit getoetst. De lineariteitstoets is significant en dat betekent dat in de tweede analyse volgggedrag als onafhankelijke interval variabele kan worden meegenomen. In 2014 is gevraagd: 'In welke mate heeft u de Olympische Winterspelen in Sotsji gevolgd via televisie, kranten, sociale media en/of internet?' met dezelfde antwoordcategorieën als in 2016. De codering wordt eveneens omgedraaid en er zijn geen missings op deze variabele in 2014. In 2012 is gevraagd: 'Heeft u de Olympische Spelen van 2012 in Londen gevolgd?'. De antwoordcategorieën waren: Ja (ga naar vraag 2) of Nee (ga naar vraag 7).

3.3.2 Afhankelijke variabele: imago gaststad/-land

Het imago van gaststad Rio is gemeten aan de hand van de volgende stelling: 'Sinds de Olympische en Paralympische Spelen in Rio de Janeiro in 2016 ben ik anders gaan denken over: Rio de Janeiro'. Deze vraag had vijf antwoordcategorieën: 1) 'Veel positiever' 2) 'Positiever' 3) 'Niet anders' 4) 'Negatiever' 5) 'Veel negatiever' 6) 'Weet ik niet'. In dit geval worden de categorieën eveneens omgedraaid voor de interpretatie (0= 'Veel negatiever' en 4= 'Veel positiever'). De antwoorden op 'Weet ik niet' worden system missings evenals de respondenten die deze vraag niet hebben ingevuld. Er zijn daardoor 70 missings op deze variabele. Deze missings worden listwise uit de dataset verwijderd. Het imago van gastland Rusland is gemeten aan de hand van de volgende stelling: 'Sinds de Olympische en Paralympische Spelen in Sotsji in 2014 ben ik anders gaan denken over: Rusland'. In deze vragenlijst is gekozen om in de stelling gastland op te nemen i.p.v. gaststad.⁵ Deze vraag had dezelfde antwoordcategorieën als bij Rio. Er hadden 105 respondenten 'Weet ik niet' ingevuld en deze respondenten zijn listwise verwijderd uit de dataset. Het imago van gaststad Londen is gemeten aan

⁴ In de dataset van 2012 is de vraag over het imago van Londen alleen gesteld aan respondenten die de Olympische Spelen daadwerkelijk hadden gevolgd. Om een vergelijking tussen de drie Spelen te maken, is in de andere twee datasets ook een selectie gemaakt op alleen de volgers van de Olympische Spelen. De N voor 2016 is daardoor 1044.

⁵ De reden hiervoor was de commotie om heel Rusland voorafgaand aan de Spelen en Sotsji is als stad minder bekend dan Londen of Rio.

de hand van de volgende stelling: 'Sinds de Olympische Spelen in London 2012 ben ik gaan denken over: Londen'. Deze vraag had dezelfde antwoordcategorieën als bij Rio behalve dat de categorie 'Weet ik niet' geen optie was. In de dataset van Londen waren 321 missings op deze variabele. Deze vraag is alleen gesteld aan respondenten die de Olympische Spelen daadwerkelijk hadden gevolgd. De variabele is hetzelfde gehercodeerd als 2016 en 2014 en de missings zijn listwise verwijderd.

3.3.3 Onafhankelijke variabelen en controle variabelen

Er worden verschillende analyses in deze studie uitgevoerd. Per analyse worden verschillende onafhankelijke en controle variabelen meegenomen.

Geslacht

Van de respondenten uit het panel waren alle achtergrondkenmerken al bekend bij het GfK. De originele codering voor geslacht was 1 voor man en 2 voor vrouw. Deze codering is omgezet naar 0 voor man en 1 voor vrouw. Er zijn geen missings op deze variabele.

Leeftijd

In deze studie wordt leeftijd als een dichotome variabele meegenomen, want uit eerder onderzoek blijkt dat 50-plussers meer kijken dan jongeren (Tiessen-Raaphorst, 2015). Respondenten van 15 t/m 50 jaar krijgen score 0 en respondenten van 51 jaar en ouder krijgen score 1. Er zijn geen missings op deze variabele.

Etniciteit

In deze studie wordt het onderscheid gemaakt tussen 1) 'Autochtoon' 2) 'Niet westerse allochtoon' 3) 'Westerse Allochtoon'. Verder wordt in deze studie van de term inwoners met een Nederlandse achtergrond, westerse migratieachtergrond of niet-westerse migratieachtergrond gebruik gemaakt. Deze variabelen worden als dummy variabelen meegenomen in de analyse. Er zijn geen missings op deze variabele. In de dataset van 2014 heeft etniciteit een andere codering. Deze variabele bestond uit vijf categorieën met de mogelijkheid tot 1^e en 2^e generatie. Deze variabele is gehercodeerd naar drie categorieën. Er waren 13 missings op deze variabele en deze missings zijn listwise verwijderd uit de dataset.

Opleiding

In het NSO-onderzoek is gevraagd welke opleiding de respondenten hebben afgerond. Hier waren zeven antwoordmogelijkheden (1=Geen onderwijs/ basisonderwijs/ cursus inburgering/ cursus Nederlandse taal, 2=LBO/ VBO/ VMBO(kader- en beroepsgerichte leerweg/ MBO 1 (assistentenopleiding), 3=MAVO/ HAVO of VWO (eerste drie jaar)/ ULO/ MULO/ VMBO theoretische of gemengde, 4=MBO 2, 3, 4 (basisberoeps-, vak-, middenkader- of specialistenopleiding) of MBO oude, 5=HAVO of VWO (overgegaan naar de 4^e klas)/ HBS/ MMS/ HBO propedeuse of WO propedeuse, 6=HBO (behalve HBO master) / WO-kandidaats of WO-bachelor, 7=WO-doctoraal of WO-master of HBO-master/ postdoctoraal onderwijs). Als laatste waren er twee categorieën: 'Weet niet/ wil niet zeggen' en 'niet van toepassing'. Negen respondenten hadden 'Weet niet' ingevuld en zijn listwise verwijderd. Om de variabele opleiding te versimpelen worden de zeven categorieën teruggebracht naar drie categorieën: 0) 'Laag', 1) 'Midden' en 2) 'Hoog'. Volttooide opleiding had in de dataset van 2014 bijna dezelfde categorieën als in de dataset van 2016 en deze categorieën zijn gehercodeerd naar drie categorieën. Op de variabele konden respondenten ook 'Weet niet/Geen opgave' antwoorden. Deze categorie had 22 respondenten en deze respondenten zijn listwise verwijderd uit de dataset. In de dataset van 2012 bestond de originele variabele volttooide opleiding al uit drie categorieën. De variabele opleiding is apart met de variabele

'volggedrag' en imago getest op lineariteit en beide zijn niet significant. Deze categorieën worden daarom als dummy variabelen meegenomen.

Tabel 3.1 Verdeling opleidingsniveau in drie categorieën

Opleidingsniveau	
Laagopgeleid	Geen onderwijs/ basisonderwijs/ cursus inburgering/ cursus Nederlandse taal ,LBO/ VBO/ VMBO(kader- en beroepsgerichte leerweg/ MBO 1 (assistentenopleiding, MAVO/ HAVO of VWO (eerste drie jaar)/ ULO/ MULO/ VMBO theoretische of gemengde, MBO 2, 3, 4 (basisberoeps-, vak-, middenkader- of specialistenopleiding) of MBO oude
Middelbaar opgeleid	HAVO of VWO (overgegaan naar de 4 ^e klas)/ HBS/ MMS/ HBO propedeuse of WO propedeuse
Hoogopgeleid	HBO/ WO-kandidaats of WO-bachelor, WO-doctoraal of WO-master of HBO-master/ postdoctoraal onderwijs

Sportdeelname

In de NSO-vragenlijst is de vraag gesteld naar de frequentie van sporten in de afgelopen 12 maanden. Volgens de RSO-richtlijn is iemand sporter als diegene minimaal 12 keer per jaar sport. Alle respondenten die op de vraag 'Hoeveel keer heeft u in de afgelopen twaalf maanden in totaal gesport?' 11 of minder hebben ingevuld worden niet gezien als sporter en hebben de score 0 gekregen. Alle respondenten die 12 of meer hebben ingevuld hebben de score 1 gekregen en worden gezien als sporter. Op deze variabele zijn geen missings. Het aandeel sporters is redelijk hoog (zie tabel 3.2), maar dit komt door hantering van de RSO-norm. Deze variabele is op dezelfde manier aangemaakt voor 2014 en 2012. In de dataset van 2014 was er 1 missing en in de dataset van 2012 waren er 132 missings. Deze missings zijn listwise uit de dataset verwijderd. Het is zonde van zoveel respondenten in 2012, maar het zorgt wel dat de representativiteit gewaarborgd blijft.

Lidmaatschap sportvereniging

In de NSO-vragenlijst is de vraag opgenomen: 'Bent u lid van een sportvereniging?'. Respondenten met score 0 zijn geen lid van een sportvereniging en respondenten met score 1 zijn lid van een sportvereniging. Deze variabele heeft geen missings.

Tijdsdruk oftewel tijdsrestricties hebben invloed op je leefstijl en daarmee je volggedrag betreft de Olympische Spelen. Men moet tenslotte wel tijd hebben om überhaupt naar de Spelen te kijken. Binnen de dataset van het NSO zijn er drie variabelen die invloed hebben op de tijdsbesteding van een persoon: het aantal uren werk, gezinscyclus en huishoudgrootte. Deze variabelen zijn in de analyse opgenomen als controle variabelen.

Het aantal uren werk

Deze variabele laat zien hoeveel uren per week de respondent werkzaam is. Het idee achter het meenemen van deze variabele is dat iemand die fulltime werkt, minder tijd heeft om naar de Olympische Spelen te kijken dan een persoon die werkloos is of parttime werkt. Deze variabele is door het GfK toegevoegd aan het databestand, want deze gegevens waren (net zoals de meeste andere kenmerken) al bekend bij het GfK. 62 respondenten hebben de vraag niet ingevuld en zijn dus een system missing. Vervolgens is deze variabele

gehercodeerd naar vier groepen. De respondenten met 0 uren werk ingevuld, vallen onder de groep 'werkloos'. De respondenten met 1 tot 31 uur werken vallen onder de groep 'parttime'. De respondenten met 32 tot 48 uur werken vallen onder de groep 'fulltime'. De groep respondenten met meer dan 48 uur werken per week vallen onder de groep 'meer dan fulltime'. Deze categorieën worden als dummy variabelen in de analyse meegenomen. Voor de vergelijking tussen de drie Spelen wordt de variabele werkzaam omgezet naar een 0-1 variabele, omdat aantal uren werk niet in de dataset van 2014 zit. In deze analyse is de 0 voor werkloos en de 1 voor werkzaam. In de dataset van 2014 zijn er 46 missings op deze variabele en deze missings worden listwise uit de analyse verwijderd. In de dataset van 2012 was uren werkzaam wel aanwezig, maar deze variabele is gehercodeerd naar een 0-1 variabele. Op deze variabele waren 8 missings en deze missings zijn listwise uit de dataset verwijderd.

Gezinscyclus

Het hebben van een gezin brengt ook een bepaalde tijdsdruk met zich mee. Afhankelijk van in welke levensfase een persoon zich bevindt, maakt het gezin een groter onderdeel uit van de totale tijdsbesteding van deze persoon. Naast dat een gezin tijd kost, hoeven de leden binnen het huishouden het ook niet altijd eens te zijn over welke programma's zij willen kijken. Vrouw en man hebben verschillende interesses evenals ouders en kinderen (Kunnen, 2004). De variabele gezinscyclus bestaat uit 9 antwoordcategorieën: 1) 'Alleenstaand < 35 jr', 2) 'Alleenstaand 35-54 jr', 3) 'Alleenstaand > 54 jaar', 4) 'Gezin, jongste kind 0-5 jr', 5) 'Gezin, jongste kind 6-12 jr', 6) 'Gezin, jongste kind 13-17 jr' 7) '2+ personen, 0 kinderen, HV < 35 jr', 8) '2+ personen, 0 kinderen, HV, 35-54jr', 9) '2+ personen, 0 kinderen, HV > 54 jr'. Er was ook een categorie 'Onbekend', maar deze categorie was op geen enkele respondent van toepassing. Deze categorieën worden samengevoegd tot 4 categorieën, omdat leeftijd al als aparte variabele wordt meegenomen. De volgende categorieën blijven over: 1) 'Alleenstaand' 2) 'Gezin, jongste kind 0-12 jr' 3) 'Gezin, jongste kind 13-17 jr' 4) '2+ personen, 0 kinderen'. De variabele gezinscyclus had in 2014 12 categorieën (alleenstaand en 2+ personen hadden meer categorieën op basis van leeftijd). Er was 1 missings op deze variabelen en deze missing is listwise verwijderd. In de dataset van 2012 waren de antwoordcategorieën hetzelfde als 2016. Er waren geen missings op deze variabele.

Huishoudgrootte

De variabele huishoudgrootte wordt met dezelfde reden meegenomen als gezinscyclus. Bij gezinscyclus wordt specifiek genoemd dat kinderen en ouders andere interesses kunnen hebben (Kunnen, 2004). Een gezin met meerdere kinderen brengt een bepaalde tijdsdruk met zich mee en zorgt mogelijk voor verschillende interesses. Kinderen kijken over het algemeen minder naar sport op televisie dan ouderen (Tiessen-Raaphorst, 2015). Hetzelfde geldt voor studenten die met meerdere personen in één huis samenwonen. Verschillende interesses en een gedeelde televisie kunnen ervoor zorgen dat niet iedereen altijd kan kijken wat hij of zij wilt. Het mooiste was om gezinssamenstelling mee te nemen, maar deze variabele zit niet in de dataset. Het hebben van kinderen wordt bij gezinscyclus deels meegenomen. Deze variabele komt alleen in 2016 voor. Huishoudgrootte bestaat de antwoordcategorieën 1 t/m 10 personen en is daarmee een intervalvariabele. Voor de interpretatie krijgt 1 persoon de codering 0 en 9 personen de codering 8 (10 personen is niet als antwoord gegeven).

Vervolgens zijn er twee variabelen die meer zeggen over de betrokkenheid bij de Olympische Spelen: Olympische Spelen als onderwerp van gesprek en rekening houden met vakantieplannen voor de Olympische Spelen.

Olympische Spelen als onderwerp van gesprek

Het kijken naar sport heeft een verbindende functie door het bieden van gezelschap en het opleveren van gespreksstof (Sonck & de Haan, 2015). Het praten over de Spelen is een manier van betrokkenheid bij de Spelen. Deze variabele wordt meegenomen om te controleren of meer betrokkenheid een effect heeft op het volgen van de Spelen en het imago van gastland of gaststad. De variabele 'De Olympische Spelen waren onderwerp van gesprek bij vrienden, familie en collega's'. De vraag was: 'In welke mate bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?'. De antwoordcategorieën waren: 1) 'Zeer mee eens' 2) 'Mee eens' 3) 'Noch mee eens, noch mee oneens' 4) 'Mee oneens' 5) 'Zeer mee oneens' 6) 'Weet ik niet'. Deze variabele wordt dichotoom waarbij categorie 3 t/m 5 codering 0 krijgen met label 'Geen onderwerp van gesprek'. Categorie 1 en 2 krijgen codering 1 met label 'Onderwerp van gesprek'. Bij deze variabele hebben 76 respondenten 'Weet ik niet' ingevuld en deze respondenten zijn listwise uit het databestand verwijderd. In 2014 is de stelling voorgelegd aan respondenten: 'De Olympische en/of Paralympische Winterspelen waren vaak onderwerp van gesprek onder vrienden, familie en collega's'. Deze variabele heeft dezelfde antwoordcategorieën als in 2016 en dezelfde hercodering is toegepast. Er waren 34 missings op deze variabele en deze missings zijn listwise verwijderd. Deze variabele zat niet in de vragenlijst van 2012.

Rekening gehouden met vakantieplannen

Met vakantieplannen rekening houden met de Olympische Spelen kan als een vorm van betrokkenheid worden gezien. Mensen zullen met hun vakantieplannen rekening houden als ze de Olympische Spelen graag willen zien en de kans is groot dat zij daarmee positief tegen de Olympische Spelen aankijken. Deze variabele wordt meegenomen om te controleren of meer betrokkenheid een effect heeft op het volgen van de Olympische Spelen en het imago van gaststad of gastland. De vraag bij de variabele 'Met mijn vakantieplannen heb ik rekening gehouden met de Olympische Spelen' was: 'In welke mate bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?'. De antwoordcategorieën waren: 1) 'Zeer mee eens' 2) 'Mee eens' 3) 'Noch mee eens, noch mee oneens' 4) 'Mee oneens' 5) 'Zeer mee oneens' 6) 'Weet ik niet'. Deze variabele wordt dichotoom waarbij categorie 3 t/m 5 codering 0 krijgen met label 'Geen rekening gehouden met vakantieplannen'. Categorie 1 en 2 krijgen codering 1 met label 'Rekening gehouden met vakantieplannen'. Bij deze variabele hebben 16 respondenten 'Weet ik niet' ingevuld en deze respondenten worden listwise uit de dataset verwijderd. Deze variabele zat niet in de vragenlijst van 2014. In 2012 is gevraagd: 'Heeft u tijdens de Olympische Spelen in Londen 2012 één of meerdere onderdelen van uw dagelijks leven aangepast om de Olympische Spelen beter te kunnen volgen?' Met als één van de stellingen: 'Ik heb mijn vakantie aangepast'. Er waren twee antwoordcategorieën: nee of ja. Nee heeft de codering 0 met label 'Geen rekening gehouden met vakantieplannen' gekregen en ja heeft codering 1 met label 'Rekening gehouden met vakantieplannen' gekregen. Er zijn geen missings op deze variabele. Het is opvallend dat in de dataset van Rio weinig respondenten rekening hebben gehouden met hun vakantieplannen.

Tabel 3.2 Beschrijvende statistieken gebruikte variabelen 'volggedrag' Olympische Spelen 2016, N =1297

		N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Std. Error
Afhankelijke variabelen						
Volgen Olympische Spelen		1297	0	5	2,89	1,82
Imago gaststad Rio		1297	0	4	1,96	0,46
Onafhankelijke variabelen						
Geslacht					0,50	0,50
	Man	650	0	1		
	Vrouw	647	0	1		
Leeftijd (dichotoom)					0,44	0,50
	15 t/m 50 jaar	729	0	1		
	51 en ouder	567	0	1		
Etniciteit					1,24	0,59
	Nederlandse achtergrond	1024	0	1		
	Westerse migratieachtergrond	113	0	1		
	Niet-westerse migratieachtergrond	160	0	1		
Sportdeelname					0,67	0,47
	Sporter	874	0	1		
	Geen sporter	423	0	1		
Lidmaatschap sportvereniging					0,31	0,46
	Lid	399	0	1		
	Geen lid	897	0	1		
Opleiding					1,78	0,69
	Laag	486	0	1		
	Midden	615	0	1		
	Hoog	195	0	1		
Werkverband					2,08	0,90
	Werkloos	447	0	1		
	Parttime	331	0	1		
	Fulltime	488	0	1		
	Meer dan fulltime	30	0	1		
Huishoudgrootte		1297	0	8	1,56	1,24
Gezinscyclus					3,00	1,19
	Alleenstaand	233	0	1		
	Gezin, jongste kind 0-12 jaar	226	0	1		
	Gezin, jongste kind 13-17 jaar	151	0	1		
	2+ personen, 0 kinderen	686	0	1		
OS als onderwerp van gesprek		1297	0	1	0,42	0,49
Rekening houden met vakantieplannen		1297	0	1	0,03	0,18

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de verschillende data-analyses weergegeven. In bijlage één staat een kruistabel met daarin de mate waarin Nederlanders de Olympische Spelen van 2016 in Rio hebben gevolgd. In dit hoofdstuk worden allereerst de resultaten weergegeven van de regressieanalyse met als afhankelijke variabele 'volggedrag'. Binnen deze analyse wordt gekeken welke invloed de individuele factoren hebben op de mate waarin een persoon de Olympische Spelen volgt. Vervolgens wordt met een regressieanalyse gekeken in hoeverre het beeld over Rio na het volgen van de Olympische Spelen verandert en of dit effect anders is voor bepaalde groepen. Als laatste worden drie aparte regressieanalyses uitgevoerd voor Londen, Sotsji en Rio om het imago van Rio, Sotsji en Londen met elkaar te vergelijken.

4.1 Wie volgden de Olympische Spelen in Rio de Janeiro?

Met de regressieanalyse wordt getoetst of de onafhankelijke (individuele) variabelen invloed hebben op de afhankelijke variabele 'het volgen van de Olympische Spelen' onder controle van andere variabelen. Tabel 4.1 laat de uitkomsten van de regressieanalyse zien met een verklaarde variantie van 20 procent. Uit de resultaten komt naar voren dat 50-plussers de Olympische Spelen significant meer volgden dan respondenten onder de 50 jaar. Vrouwen volgden de Olympische Spelen significant minder dan mannen. Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond volgden de Olympische Spelen significant minder dan inwoners met een Nederlandse achtergrond. Sporters volgden de Olympische Spelen significant meer dan niet-sporters. Wanneer de Olympische Spelen onderwerp van gesprek zijn dan werden de Olympische Spelen beduidend meer gevolgd. Het effect van de Olympische Spelen als onderwerp van gesprek is vrij hoog in verhouding met de andere effecten, maar het is ook goed mogelijk dat dit causale verband de andere kant opgaat. In hoofdstuk vijf wordt teruggekomen op dit causale verband. Als men rekening houdt met zijn of haar vakantieplannen vanwege de Olympische Spelen dan werden de Olympische Spelen ook meer gevolgd. Bijna alle verwachtingen worden bevestigd, behalve de verwachting over lidmaatschap en opleiding. Middelbaaropgeleiden en hoogopgeleiden volgden Olympische Spelen meer dan laagopgeleiden. Deze effecten zijn het tegenovergestelde van de verwachting, maar niet significant. Leden van een sportvereniging volgen de Olympische Spelen meer dan niet-leden alleen dit effect is niet significant.

Tabel 4.1 Uitkomsten regressieanalyse 'volgen van de Olympische Spelen', N=1297

	b	S.E.
Leeftijd (ref = < 50)	0,231*	0,122
Geslacht (ref = man)	-0,235**	0,101
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)		
Niet-westerse migratie achtergrond	-0,611**	0,145
Westerse migratie achtergrond	0,160	0,165
Opleiding (ref= laag)		
Midden	0,106	0,107
Hoog	0,116	0,152
Werkverband (ref = parttime)		
Werkloos	0,142	0,134
Fulltime	0,188	0,128
Meer dan fulltime	0,284	0,330
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)		
Gezin, jongste kind 0-12 jaar	0,276	0,236
Gezin, jongste kind 13-17 jaar	0,071	0,249
2+ personen, 0 kinderen	0,164	0,154
Huishoudgrootte	-0,012	0,061
Sporter (ref = geen sporter)	0,247**	0,105
Lidmaatschap sportvereniging (ref = geen lid)	0,101	0,106
OS onderwerp van gesprek	1,454**	0,095
Rekening houden met vakantieplannen	0,423*	0,255
Constante	1,712**	0,207
R ²	0,200	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

4.2 Imago gaststad Olympische Spelen Rio

Met de regressieanalyse wordt getoetst of de onafhankelijke variabele 'het volgen van de Olympische Spelen' invloed heeft op de afhankelijke variabele 'anders gaan denken over gaststad Rio de Janeiro' onder controle van andere variabelen. Met 'anders gaan denken over gaststad Rio' wordt bedoeld of de houding van Nederlanders ten aanzien van gaststad Rio is veranderd na de Olympische Spelen in 2016. De houding van de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio kan positiever, niet anders of negatiever zijn geworden. De hypothese hierbij is: *het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten) zorgt voor een positiever beeld onder de Nederlandse bevolking over gaststad Rio de Janeiro.*

De beschrijvende statistieken zeggen dat de gemiddelde score op 'anders gaan denken over gaststad Rio' 1,97 is. Dit betekent dat Nederlanders gemiddeld niet anders zijn gaan denken over gaststad Rio na de Olympische Spelen in 2016 ('niet anders gaan denken' heeft codering 2). 6,4 procent van alle respondenten heeft een (veel) positiever houding ten aanzien van gaststad Rio gekregen na de Olympische Spelen en 9 procent heeft een (veel) negatievere houding ten aanzien van gaststad Rio gekregen na de Olympische Spelen. De toetsende resultaten worden weergegeven in tabel 4.3 en 4.4 en deze tabellen bevatten in totaal acht modellen. Model 1 omvat alleen de variabele 'volggedrag'. Model 2 omvat, naast deze onafhankelijke variabele, alle achtergrondkenmerken (controle variabelen). Model 3 en 4 bevatten dezelfde variabelen als model 2, behalve

dat naast deze variabelen sporter en onderwerp van gesprek worden toegevoegd. In model 5, 6, 7 en 8 zijn de interacties toegevoegd.

Uit model 1 (zie tabel 4.3) blijkt dat het volgen van de Olympische Spelen een substantiële positieve bijdrage levert aan de mate waarin Nederlanders anders zijn gaan denken over gaststad Rio. Onder de controle van de achtergrondkenmerken in model 2 blijft het 'volgeffect' hetzelfde. De achtergrondkenmerken in model 2 laten het volgende zien: inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond beoordeelden gaststad Rio na de Olympische Spelen positiever ten opzichte van inwoners met een Nederlandse achtergrond.

Middelbaaropgeleiden en hoogopgeleiden beoordeelden gaststad Rio na de Olympische Spelen negatiever ten opzichte van laagopgeleiden. Werklozen en fulltime werkers beoordeelden gaststad Rio na de Olympische Spelen positiever ten opzichte van parttime werkers. Verder blijkt dat respondenten die rekening houden met hun vakantieplannen in verband met de Olympische Spelen gaststad Rio na de Olympische Spelen positiever beoordeelden. De causale relatie kan hier in twijfel worden getrokken, maar daar wordt in hoofdstuk vijf op teruggekomen. Na het toevoegen van sporter in model 3 blijft het effect van 'volggedrag' nagenoeg hetzelfde. Sporter heeft een negatief effect op de verandering van houding ten aanzien van gaststad Rio. Dit betekent dat sporters gaststad Rio negatiever beoordeelden na de Olympische Spelen dan niet-sporters. De effecten van etniciteit, opleiding, werkverband en vakantieplannen blijven hetzelfde. In model 4 wordt onderwerp van gesprek toegevoegd en het volgen van de Olympische Spelen blijft nog steeds een positieve bijdrage leveren aan de mate waarin Nederlanders anders zijn gaan denken over gaststad Rio. Onderwerp van gesprek heeft een positieve bijdrage, maar is niet significant. Tevens blijven de significantie effecten van de achtergrondkenmerken ook in dit model hetzelfde. Het toevoegen van de variabelen in model 2 t/m 4 zorgt voor een kleine stijging van de verklaarde variantie. Tot model 8 blijft het volgen van de Olympische Spelen een positieve bijdrage te leveren aan het beeld dat Nederlanders hebben over gaststad Rio na de Olympische Spelen en daarmee wordt de beleidshypothese bevestigd.

In model 5, 6, 7 en 8 (zie tabel 4.3 en 4.4) worden de interactievariabelen toegevoegd. Vanuit het theoretisch kader wordt verwacht dat *het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten)* zorgt voor een positief veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016 en dat het positieve effect sterker is voor sporters dan voor niet-sporters. In model 5 is er geen significant verschil met betrekking tot verandering van houding ten aanzien van gaststad Rio tussen sporters en niet-sporters die de Olympische Spelen volgden. De hypothese wordt op basis van deze resultaten verworpen. Vervolgens werd verwacht dat *het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten)* zorgt voor een positief veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016 en dat het positieve effect sterker is voor laagopgeleiden dan voor hoogopgeleiden. Model 6 laat zien dat laagopgeleiden die de Olympische Spelen volgden gaststad Rio positiever gaan beoordelen, terwijl de middelbaaropgeleiden die de Olympische Spelen niet volgden gaststad negatiever gaan beoordelen. Alleen deze conditionele effecten zijn niet significant. Wanneer middelbaar opgeleiden de Olympische Spelen wel hebben gevolgd, zijn ze iets minder negatief geworden ten opzichte van laagopgeleiden (interactie b-coëfficiënt = $-0,066 + 0,006$). Alleen het verschil is wederom niet significant. Deze hypothese wordt wederom verworpen. Model 7 laat zien dat hoogopgeleiden die de Olympische Spelen niet hebben gevolgd gaststad Rio significant negatiever beoordeelden ten opzichte van laagopgeleiden die de Spelen niet hebben gevolgd. Hoogopgeleiden die de Olympische Spelen wel hebben gevolgd zijn zelf nog iets negatiever geworden, alleen dit verschil is niet significant. Als laatste wordt er vanuit de theorie beredeneerd dat *het volgen van de Olympische Spelen Rio 2016 (op televisie, internet, sociale media of via kranten)* zorgt voor een positief

veranderde houding onder de Nederlandse bevolking ten aanzien van gaststad Rio de Janeiro na de Olympische Spelen in 2016 en dat het positieve effect sterker is voor mensen waar de Olympische Spelen onderwerp van gesprek waren dan voor mensen waar de Olympische Spelen geen onderwerp van gesprek waren. In model 8 is te zien dat het effect van onderwerp van gesprek voor beide groepen tegengesteld is. Als mensen alleen over de Olympische Spelen hebben gepraat maar de Olympische Spelen niet hebben gevolgd, zijn negatiever over gaststad Rio geworden (na de Olympische Spelen). Wanneer mensen de Olympische Spelen hebben gevolgd en over de Olympische Spelen hebben gepraat, zijn ze echter significant minder negatief geworden over gaststad Rio ($-0,126 + 0,044$). De verklaarde variantie gaat van 0,037 in model 7 naar 0,043 in model 8 en dat is een redelijke stijging gezien de stijging tussen de andere modellen (afgezien van model 1 naar model 2).

Tabel 4.3 Uitkomsten regressieanalyse 'imago gaststad Rio', N=1297

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5	
	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.
Onafhankelijke variabele										
Het volgen van de Olympische Spelen	0,022**	0,007	0,022**	0,007	0,023**	0,007	0,022**	0,008	0,020*	0,012
Sporter (ref = geen sporter)					-0,045*	0,027	-0,045*	0,027	-0,054	0,046
OS onderwerp van gesprek							0,010	0,028	0,010	0,028
Conditionele effecten										
Volggedrag * sporter									0,003	0,014
Volggedrag * opleiding midden										
Volggedrag * opleiding hoog										
Volggedrag * onderwerp van gesprek										
Achtergrondkenmerken										
Leeftijd (ref = < 50)			0,009	0,033	0,006	0,033	0,006	0,033	0,006	0,033
Geslacht (ref = man)			0,014	0,027	0,012	0,027	0,012	0,027	0,012	0,027
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)										
Niet-westerse migratie achtergrond			0,072*	0,039	0,069*	0,039	0,068*	0,039	0,068*	0,039
Westerse migratie achtergrond			0,066	0,044	0,062	0,044	0,062	0,044	0,063	0,044
Opleiding (ref = laag)										
Midden			-0,050*	0,029	-0,050*	0,029	-0,050*	0,029	-0,050*	0,029
Hoog			-0,129**	0,041	-0,126**	0,041	-0,126**	0,041	-0,127**	0,041
Werkverband (ref = parttime)										
Werkloos			0,081*	0,036	0,077*	0,036	0,077*	0,036	0,077*	0,036
Fulltime			0,070*	0,035	0,071*	0,035	0,071*	0,034	0,071*	0,035
Meer dan fulltime			0,016	0,089	0,013	0,089	0,014	0,089	0,013	0,089
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)										
Gezin, jongste kind 0-12 jaar			-0,007	0,064	-0,010	0,064	-0,010	0,064	-0,010	0,064
Gezin, jongste kind 13-17 jaar			-0,004	0,067	-0,009	0,067	-0,008	0,067	-0,009	0,067
2+ personen, 0 kinderen			-0,015	0,042	-0,017	0,042	-0,016	0,042	-0,016	0,042
Huishoudgrootte			0,001	0,017	0,002	0,017	0,002	0,017	0,002	0,017
Rekening houden met vakantieplannen			0,202**	0,068	0,208**	0,069	0,206**	0,069	0,204**	0,003
Constante	1,907**	0,023	1,872**	0,054	1,903**	0,057	1,902**	0,057	1,908**	0,063
R ²	0,008		0,035		0,037		0,037		0,037	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016; * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

Tabel 4.4 Uitkomsten regressieanalyse 'imago gaststad Rio', N=1297

	Model 6		Model 7		Model 8	
	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.
Onafhankelijke variabele						
Het volgen van de Olympische Spelen	0,019*	0,010	0,022**	0,008	0,007	0,009
Sporter (ref = geen sporter)	-0,045*	0,027	-0,045*	0,027	-0,043	0,027
OS onderwerp van gesprek	0,010	0,014	0,010	0,028	-0,126*	0,056
Conditionele effecten						
Volggedrag * sporter						
Volggedrag * opleiding midden	0,006	0,014				
Volggedrag * opleiding hoog			-0,003	0,019		
Volggedrag * onderwerp van gesprek					0,044**	0,016
Achtergrondkenmerken						
Leeftijd (ref = < 50)	0,006	0,033	0,006	0,033	0,006	0,033
Geslacht (ref = man)	0,012	0,027	0,012	0,027	0,010	0,027
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)						
Niet-westerse migratie achtergrond	0,066*	0,039	0,067*	0,039	0,069*	0,039
Westerse migratie achtergrond	0,063	0,044	0,063	0,044	0,066	0,044
Opleiding (ref = laag)						
Midden	-0,066	0,047	-0,050*	0,029	-0,048*	0,029
Hoog	-0,125*	0,041	-0,119*	0,068	-0,128**	0,041
Werkverband (ref = parttime)						
Parttime	0,078*	0,036	0,077*	0,036	0,078*	0,036
Fulltime	0,071*	0,035	0,071*	0,034	0,067*	0,035
Meer dan fulltime	0,013	0,089	0,014	0,089	0,009	0,089
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)						
Gezin, jongste kind 0-12 jaar	-0,009	0,064	-0,010	0,064	-0,012	0,064
Gezin, jongste kind 13-17 jaar	-0,008	0,067	-0,008	0,067	-0,013	0,067
2+ personen, 0 kinderen	-0,015	0,042	-0,016	0,042	-0,019	0,042
Huishoudgrootte	0,002	0,017	0,002	0,017	0,002	0,016
Rekening houden met vakantieplannen	0,206**	0,069	0,206**	0,069	0,199**	0,069
Constante	1,908**	0,059	1,901**	0,058	1,936**	0,058
R ²	0,037		0,037		0,043	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016; * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

4.3 Verschil in imago tussen de Olympische Spelen in Londen (2012), Sotsji (2014) en Rio (2016)

De verwachting was dat er verschil zou zitten in de houding van Nederlanders tegenover gaststad Londen, gastland Rusland en gaststad Rio. De volgende hypothese is daarom geformuleerd: *het volgen van de Olympische Spelen zorgt ervoor dat de houding van Nederlanders het positiefst is veranderd ten aanzien van gaststad Londen, daarna ten aanzien van gaststad Rio en als laatste ten aanzien van gastland Rusland*. Eerst is er met een ANOVA toets (bonferroni) gekeken in hoeverre er significante verschillen zijn in de houding van Nederlanders ten aanzien van gaststad Londen, gastland Rusland en gaststad Rio. Tabel 4.5 laat de rangorde zien die op basis van de theoretische verwachtingen was gemaakt: Nederlanders zijn positiever over gaststad Londen gaan denken na de Olympische Spelen in 2012 dan over gastland Rusland na de Olympische Spelen in 2014 en over gaststad Rio na de Olympische Spelen in 2016. Vervolgens blijkt dat Nederlanders positiever zijn gaan denken over gaststad Rio na de Olympische Spelen in 2016 dan over gastland Rusland werd gedacht na de Olympische Spelen in 2014. De hypothese wordt hiermee bevestigd.

Tabel 4.5 Verschil in houding van Nederlanders tussen Londen, Sotsji en Rio

Olympische Spelen van	In vergelijking met de Olympische Spelen van	Verschil in gemiddelden	S.E.
Londen	Rusland (Sotsji)	0,514**	0,028
	Rio	0,251**	0,029
Rusland (Sotsji)	Londen	-0,514**	0,029
	Rio	-0,263**	0,024
Rio	Londen	-0,251**	0,029
	Rusland (Sotsji)	0,263**	0,024

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016, 2014 & 2012

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

Vervolgens zijn er drie aparte regressieanalyses uitgevoerd om verschillen tussen de drie Spelen op achtergrondkenmerken te ontdekken. We toetsten met de regressieanalyses of de onafhankelijke variabelen invloed hebben op de afhankelijke variabele 'anders gaan denken over gaststad of gastland' (onder controle van de overige variabelen). De resultaten van deze aparte regressieanalyses worden met elkaar vergeleken. De resultaten zijn weergegeven op pagina 36 in tabel 4.6. Zoals al eerder aangegeven bij de methode zijn alleen de mensen die de Olympische Spelen hebben gevolgd meegenomen in deze analyses, want in 2012 is de vraag over de houding tegenover gaststad Londen alleen gesteld aan de respondenten die de Spelen hadden gevolgd. Het aantal respondenten in de analyse van Londen is door het verwijderen van de niet-volgers nog de helft van Rio en Sotsji. De resultaten zijn daardoor niet één op één met elkaar te vergelijken. Wanneer we kijken naar de resultaten van de analyses zien we dat het effect van leeftijd op de veranderende houding ten aanzien van gaststad of gastland is significant bij de Spelen van Sotsji en Londen, maar het is een tegenovergesteld effect. De Nederlandse 50-plussers beoordeelden gastland Rusland na de Olympische Spelen in 2014 positiever dan mensen onder de 50 jaar, terwijl de 50-plussers gaststad Londen na de Olympische Spelen in 2012 negatiever beoordeelden dan mensen onder de 50 jaar. Vervolgens is het effect van geslacht significant bij de Spelen van Sotsji. De Nederlandse vrouwen beoordeelden gaststad Rusland na de Olympische Spelen in 2012 positiever dan de mannen. Etniciteit laat een significant effect zien bij Londen. Zowel inwoners met een westerse als niet-westerse migratieachtergrond beoordeelden gaststad Londen positiever na de Olympische Spelen in 2012 dan

inwoners met een Nederlandse achtergrond. De Spelen van Sotsji en Rio laten een significant opleidingseffect zien. Middelbaaropgeleiden en hoogopgeleiden beoordeelden gaststad Rio na de Olympische Spelen in 2016 negatiever dan laagopgeleiden. Hoogopgeleiden beoordeelden gastland Rusland na de Olympische Spelen in 2014 negatiever dan laagopgeleiden. Tevens is dit opleidingseffect bij de Spelen van Sotsji sterker dan bij de Spelen van Rio en Londen.

De twee variabelen 'onderwerp van gesprek' en 'rekening houden met vakantieplannen' zijn niet allebei opgenomen in de vragenlijst na de Spelen van Sotsji en Londen, maar wel afzonderlijk. De Spelen als onderwerp van gesprek kwam in de vragenlijst van Sotsji voor en rekening houden met vakantieplannen in verband met de Spelen kwam in de vragenlijst van Londen voor. Zowel de Olympische Spelen als onderwerp van gesprek en het rekening houden met de vakantieplannen in verband met de Olympische Spelen hebben een positief significant effect op de houding van Nederlanders na de Olympische Spelen in 2016. Het causale verband is hierbij lastig. Wanneer de Olympische Spelen onderwerp van gesprek waren bij de Spelen van Sotsji dan heeft dit een negatief effect op de houding van Nederlanders over gastland Rusland. Dit effect is alleen niet significant. Voor de Spelen in Londen wordt een sterk positief significant effect gevonden van rekening houden met vakantieplannen en de houding van Nederlanders tegenover gaststad Londen. Dit effect is een stuk sterker dan het effect bij de Spelen van Rio. Wederom geldt dat bij dit effect een vraagteken bij de causaliteit kan worden gezet. De verklaarde variantie geeft aan hoeveel van de veranderende houding ten aanzien van gaststad of gastland statistisch wordt verklaard door de opgenomen variabelen. Bij de Spelen in Londen wordt 13,9 procent door de opgenomen variabelen verklaard, terwijl bij de Spelen in Sotsji en Rio 1,9 procent en 4,1 procent wordt verklaard door de opgenomen variabelen. Dit lijkt te zeggen dat vooral bij de Spelen van Sotsji en Rio er andere factoren een rol speelden om de veranderende houding van Nederlanders ten aanzien van gaststad of gastland te verklaren zoals het tijdsverschil met Nederland en/of dat de Spelen van Londen dichterbij huis waren voor de Nederlanders.

Als laatste is dezelfde regressieanalyse uitgevoerd als bij paragraaf 4.2, maar dan voor het imago van gastland Rusland. Bij de Spelen van Rio had het volgen van de Olympische Spelen een positief effect op het imago van gaststad en nu wilden we weten of dit volgeffect ook bij de Spelen van Sotsji aanwezig is. In bijlage twee worden de resultaten weergegeven in de tabellen 8.2 en 8.3. In deze analyse is dus getoetst of 'het volgen van de Olympische Spelen' invloed heeft op de afhankelijke variabele 'anders gaan denken over gastland Rusland' onder controle van andere variabelen. De resultaten uit deze analyse zijn vervolgens vergeleken met de resultaten in tabellen 4.3 en 4.4. De opvallendste verschillen met de analyse van gaststad Rio zijn: het volgen van de Olympische Spelen in 2014 heeft geen significant effect op het beeld dat Nederlanders hebben over gastland Rusland en mensen waar de Olympische Spelen van Sotsji onderwerp van gesprek waren, beoordeelden gastland Rusland negatiever dan mensen waarbij de Spelen geen onderwerp van gesprek waren (dit zijn mensen die de Spelen niet hebben gevolgd). De overige verschillen zijn in bijlage twee genoemd.

Tabel 4.6 Uitkomsten regressieanalyse 'imago gaststad of gastland', een vergelijking tussen vergelijking Rio (N=1044), Sotsji (N=1209) en Londen (N=555)

	Olympische Spelen Rio 2016		Olympische Spelen Sotsji 2014		Olympische Spelen Londen 2012	
	Model 1a		Model 1b		Model 1c	
	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.
Leeftijd (ref = < 50)	0,022	0,036	0,081*	0,045	-0,122**	0,051
Geslacht (ref = man)	-0,037	0,028	0,094**	0,038	-0,089	0,042
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)						
Niet-westerse migratie achtergrond	0,037	0,045	0,235	0,146	0,194**	0,066
Westerse migratie achtergrond	0,126	0,048	0,048	0,075	0,137*	0,078
Opleiding (ref= laag)						
Midden	-0,054*	0,032	-0,086	0,062	-0,037	0,052
Hoog	-0,137**	0,044	-0,076*	0,043	-0,063	0,059
Werkverband (ref = werkloos)	-0,054	0,034	0,061	0,042	-0,011	0,059
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)						
Gezin, jongste kind 0-12 jaar	-0,021	0,047	0,032	0,064	-0,101	0,064
Gezin, jongste kind 13-17 jaar	-0,077	0,053	-0,013	0,072	-0,059	0,081
2+ personen, 0 kinderen	-0,057	0,038	0,006	0,054	0,009	0,056
Sporter (ref = geen sporter)	-0,034	0,032	0,049	0,048	0,108	0,079
Lidmaatschap sportvereniging (ref = geen lid)	0,024	0,031	0,067	0,042	0,002	0,044
OS onderwerp van gesprek	0,055*	0,028	-0,043	0,040	-	-
Rekening houden met vakantieplannen	0,161*	0,069	-	-	0,759**	0,105
Constante	2,092**	0,060	1,591**	0,071	2,222**	0,101
R ²	0,041		0,019		0,139	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016, 2014, 2012

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

5. Conclusie en discussie

2028 moest het jaar worden waarin de Olympische Spelen in Nederland zouden plaatsvinden. Ondanks dat kabinet Rutte-2 in 2012 heeft besloten om het plan niet meer te ondersteunen, wil NOC*NSF proberen om de Olympische Spelen in Nederland weer op de politieke agenda te krijgen. Grote sportevenementen hebben een waarde voor de samenleving op verschillende maatschappelijke thema's zoals gezondheid, sportmarketing, participatie en cohesie, citymarketing, accommodatie en infrastructuur, milieu en kennisontwikkeling en educatie (Humphreys & van Egteren, 2012; Poast, 2007; Verweel & Breedveld, 2010). Op dit moment vinden sportevenementen vooral op lokaal niveau plaats zoals Giro Gelderland 2016, Nijmeegse Vierdaagse, EK Atletiek of de Dam tot Dam loop. De effecten, zoals entertainment, het opdoen van sociale contacten, verbondenheid en gevoelens van trots en saamhorigheid, van zo'n evenement zijn maar voor een kleine groep merkbaar. Het zou mooi zijn als de organisatie van grote (nationale en internationale) sportevenementen meer onder de aandacht komt in combinatie met landelijke impact die deze grote sportevenementen kunnen genereren. Uiteindelijk zal dit moeten leiden tot meer draagvlak voor grote sportevenementen onder de Nederlandse bevolking. Deze studie probeert de eerste stappen in die richting te zetten. In dit hoofdstuk worden eerst de conclusies aan de resultaten onttrokken in combinatie met een aantal discussiepunten en opties voor vervolgonderzoek. De onderzoeksresultaten vormen een basis om gerichte beleidsaanbevelingen te formuleren naar het Ministerie van VWS in het kader van de beleving van de Olympische Spelen onder de Nederlandse bevolking en de impact op het imago van stad of land.

In deze studie zijn er twee vragen geformuleerd: *welke individuele kenmerken zijn bepalend voor Nederlanders om de Olympische Spelen in Rio te volgen (op televisie, internet, sociale media of via kranten) en in hoeverre verandert de houding over een gaststad/-land als men de Olympische Spelen volgt?* In deze studie is eerst gekeken wie de kijker van de Olympische Spelen is. Uit de resultaten komt naar voren dat: mannen de Olympische Spelen meer volgden dan vrouwen, 50-plussers meer dan mensen onder de 50 jaar en sporters meer dan niet-sporters. Opleiding is niet bepalend voor het volggedrag. Het idee dat hoogopgeleiden minder tijd hebben om te kijken kan ook worden ontkracht. De variabelen die verband hielden met tijdrestricties zoals werkverband en gezinscyclus blijken niet van invloed te zijn op de mate waarin Nederlanders de Spelen volgden. Speelt de tijd om naar de Spelen te kunnen kijken dan geen rol? Bij deze Olympische Spelen in Rio is dat goed mogelijk, want de uitzendingen waren voornamelijk 's nachts. Werk of het gezin zorgden niet voor de restrictie om te kijken. Het tijdsverschil speelde wellicht eerder een rol in de mate waarin is gekeken. Verder blijkt dat inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond de Olympische Spelen minder hebben gevolgd dan inwoners met een Nederlandse achtergrond. Vanuit de theorie was dit ook de verwachting, want het is goed mogelijk dat deze inwoners zich minder verbonden voelen met Nederland (en het Nederlands Olympisch team) en meer met land van herkomst van hun ouders (Huijnk & Andriessen, 2016; Janssen, 2010). Bij het advies wordt hierop teruggekomen. Olympische Spelen als onderwerp van gesprek en rekening houden met vakantieplannen hebben een positieve invloed op het volgen van de Olympische Spelen, waarbij onderwerp van gesprek een sterke invloed heeft vergeleken met de andere effecten. Bij deze variabelen speelt echter de causaliteitsvraag een rol. Praten mensen veel over de Olympische Spelen en volgen ze daardoor de Spelen meer of andersom? Wanneer iemand rekening houdt met zijn of haar vakantieplannen om de Olympische Spelen te volgen dan zal deze persoon zeer waarschijnlijk meer kijken dan een persoon die geen rekening houdt met zijn of haar vakantieplannen. Vanuit logisch beredeneren lijkt de causaliteit bij vakantieplannen dus andersom te liggen. Het volggedrag wordt voor een relatief klein deel verklaard door de meegenomen factoren en dat betekent dat er andere factoren zijn die meer verklaren waarom een

Nederlander de Spelen wel of niet volgt. Misschien moet er meer in de richting van soorten sporten worden gekeken. Voor welke sporten volgen Nederlanders de Spelen? Of ligt het meer aan de topsporters die aan de Spelen meedoen? Zoals al eerder gezegd kan het tijdsverschil tussen Nederland en Brazilië een rol hebben gespeeld bij het volgen van de Spelen in 2016.

Bij het onderzoeken van de tweede vraag is gekeken in hoeverre het volgen van de Olympische Spelen in Rio ervoor heeft gezorgd dat Nederlanders anders tegen gaststad Rio zijn gaan aankijken. Het blijkt dat Nederlanders gemiddeld niet anders zijn gaan denken over gaststad Rio na de Olympische Spelen in 2016. Het volgen van de Olympische Spelen heeft een positieve invloed op de veranderende houding van Nederlanders ten aanzien van gaststad Rio. Mensen die alleen over de Olympische Spelen praten, maar de Spelen niet hebben gevolgd zijn na de Spelen negatiever gaan denken over gaststad Rio. Wanneer mensen over de Olympische Spelen praten en de Olympische Spelen hebben gevolgd, zijn ze minder negatief geworden over gaststad Rio. Dit lijkt erop te wijzen dat de invloed van het volgen vooral sterk is als de Olympische Spelen onderwerp van gesprek zijn bij mensen en dat komt overeen met de verwachting. Vanuit de theorie werd verwacht dat de invloed van volgen op de houding ten aanzien van gaststad Rio sterker zou zijn onder laagopgeleiden, maar deze invloed is niet gevonden. Opleiding heeft wel invloed op de veranderende houding ten aanzien van gaststad Rio: Middelbaar- en hoogopgeleiden beoordeelden gaststad Rio negatiever dan laagopgeleiden (als ze de Spelen niet hebben gevolgd). De interesse voor politiek en nieuws ligt hoger bij hoogopgeleiden dan bij laagopgeleiden (Bovens, Dekker & Tiemeijer, 2014) waardoor hoogopgeleiden meer kennis kunnen hebben over de politieke situatie, bendeoorlogen en de armoede in Brazilië. Op basis van deze kennis beoordelen hoogopgeleiden, ongeacht de Spelen, Rio wellicht überhaupt negatiever. Sporter zijn heeft een negatieve invloed op de veranderende houding ten aanzien van gaststad Rio. Dit is de invloed voor sporters die de Olympische Spelen niet hebben gevolgd. Er zijn geen verschillen in verandering van houding ten aanzien van gaststad Rio tussen sporters die de Olympische Spelen volgden en niet-sporters die de Olympische Spelen volgden gevonden waardoor het hebben van sportief kapitaal voor het volgedrag geen rol speelt.

Als laatste is een vergelijking tussen de Olympische Spelen in Londen, Sotsji en Rio gemaakt. Het gemiddelde beeld van Nederlanders over Londen, Rusland en Rio verschilt na afloop van deze Olympische Spelen. Zoals verwacht vanuit de sociale identiteitstheorie laten de resultaten de volgende rangorde zien: Nederlanders beoordeelden gaststad Londen in verhouding het meest positiefst na de Spelen, daarna gaststad Rio en gastland Rusland wordt in verhouding het minst positief beoordeeld. Engeland is een land uit de Europese Unie en lijkt in veel opzichten op Nederland. Voorafgaand aan de Spelen in Londen was weinig negatieve berichtgeving en eigenlijk hoefde Londen haar imago ook niet door middel van deze Spelen (bij Nederlanders) te verbeteren. Rusland en Rio hadden de negatieve berichtgeving wel en hebben ook een ander imago bij de Nederlanders dan Londen. Voor Rusland en Rio was een verbetering van het imago wellicht belangrijker dan Londen (bijvoorbeeld voor het aantrekken van Nederlandse toeristen of bedrijven), maar de resultaten laten zien dat Londen er beter uitkomt. Deze resultaten lijken in lijn te liggen met de verwachting dat men eigen groep positiever beoordeelt dan de andere groep. Londen is in dit geval de 'ingroup', want Londen lijkt het meest op Nederland.

Toen hebben we gekeken naar verschillen in achtergrondkenmerken tussen de drie Olympische Spelen. De Nederlandse 50-plussers beoordeelden gastland Rusland na de Olympische Spelen in 2014 positiever dan mensen onder de 50 jaar. De homoacceptatie is vooral bij mensen onder de 50 jaar tot stand gekomen in Nederland. Denk bijvoorbeeld aan de wet voor het homohuwelijk die in 2001 intrad. Een verklaring voor dit verschil zou kunnen liggen in de acceptatie van homoseksuelen een grotere rol in het leven van mensen onder

de 50 jaar speelt dan bij 50-plussers. De afkeer tegen gastland Rusland bij mensen onder de 50 jaar is daardoor wellicht groter. Inwoners met een niet-westerse migratie achtergrond en westerse migratieachtergrond beoordeelden Londen na de Olympische Spelen positiever dan inwoners met een Nederlandse achtergrond. Dit is tegen de verwachting in, maar het is mogelijk dat inwoners met een Nederlandse achtergrond al zodanig positief zijn over Londen dat de Spelen daar geen invloed op uitoefenen (plafondeffect) en bij inwoners met een migratieachtergrond was de houding nog wel te verbeteren. Middelbaaropgeleiden en hoogopgeleiden beoordeelden gaststad Rio negatiever dan laagopgeleiden en hoogopgeleiden beoordeelden gastland Rusland negatiever dan laagopgeleiden. Dit komt overeen met de theorie dat hoogopgeleiden meer kijken naar de politieke en sociale waarden in een land. Brazilië en met name Rusland staan op die gebieden ver van Nederland af en zullen niet tot de 'ingroup' worden gerekend. De invloed van rekening houden met vakantieplannen voor de Spelen van Londen is een stuk hoger dan voor de Spelen van Rio. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Londen voor Nederlanders veel dichterbij was en er dus meer mensen daadwerkelijk deze Olympische Spelen hebben bezocht (bijvoorbeeld als vakantie). De houding over gaststad Rio en gastland Rusland wordt voor een relatief klein deel verklaard door de meegenomen factoren in tegenstelling tot bij gaststad Londen. Bij de Spelen van Sotsji en Rio spelen andere factoren een rol om de veranderende houding van Nederlanders ten aanzien van gaststad of gastland te verklaren bijvoorbeeld het tijdsverschil met Nederland en/of dat de Spelen van Londen dichterbij huis waren voor de Nederlanders. Verder blijkt dat het volgen van de Olympische Spelen in 2014 geen invloed had op de houding van Nederlanders ten aanzien van gastland Rusland en dat als de Spelen onderwerp van gesprek waren bij mensen zij gastland Rusland negatiever beoordeelden (dan mensen waar de Spelen geen onderwerp van gesprek waren). Op basis van deze resultaten is het Rusland niet gelukt om door middel van de Olympische Spelen een beter imago te creëren bij de Nederlandse bevolking. Wellicht heeft de negatieve berichtgeving rondom de Spelen van Sotsji het imago van Rusland onder de Nederlandse niet-volgers zelfs wel iets verslechterd, gezien het feit dat als deze mensen het over de Spelen hadden dit een negatieve invloed op de houding had. De studie van Müller (2014) 'After Sochi 2014: costs and impacts of Russia's Olympic' geeft bijvoorbeeld aan dat het doel van Rusland om het imago wereldwijd te verbeteren nooit meer dan alleen retoriek was. Müller bevestigt wat we hierboven zelf insinueren dat zelfs tijdens de voorbereiding van de Spelen de globale houdingen ten aanzien van Rusland in de meeste delen van de wereld minder positief werden.

Naast dat er conclusies worden getrokken uit de resultaten van deze studie, is het ook belangrijk om te kijken naar de sterke en zwakke punten van dit onderzoek. Een sterk punt van dit onderzoek is de inhoudelijke toevoeging aan de bestaande kennis. Deze studie laat een nieuw perspectief zien, mede door te kijken naar de beleving onder de Nederlandse bevolking van drie verschillende Olympische Spelen. Deze studie is daarmee een toevoeging op de bestaande onderzoeken over de impact van de Olympische Spelen. Vanuit deze studie komt de gedachte dat er bepaalde gebeurtenissen (in een jaar of land) kunnen zijn die de houding van Nederlanders over gaststad of gastland beïnvloeden. In deze studie wordt breder gekeken dan alleen de sporters, prestaties en medailles, want er spelen allerlei zaken rondom de Olympische Spelen die van invloed kunnen zijn op het imago van gaststad of gastland. Het zou ideaal zijn als je deze invloeden goed kan onderzoeken. Een ander sterk punt is de significante resultaten met relatief weinig respondenten, omdat resultaten op basis van toeval bijna niet mogelijk zijn (bij een grote steekproef wel) en de resultaten zijn hierdoor betrouwbaarder. Het laatste sterke punt is dat dezelfde soort vragen in verschillende jaren zijn gesteld, want het is hierdoor mogelijk om de mening van respondenten over verschillende jaren met elkaar te vergelijken. De meningen zijn niet één op één met elkaar te vergelijken, omdat niet dezelfde respondenten zijn bevraagd. Dit toont meteen een verbeterpunt van de studie aan, want we hadden alleen cross-sectionele data. Het is geen panelonderzoek met dezelfde respondenten. Het was daardoor niet mogelijk om een ontwikkeling in kaart te brengen. Een

zwak punt in dit onderzoek is de variabele 'ben ik anders gaan denken over'. De vraag gaat over een verandering in de houding en niet over de houding zelf. Om precies te meten of en hoe de mening van Nederlanders is veranderd door het volgen van de Olympische Spelen moet een longitudinaal onderzoek worden gehouden. De houding van Nederlanders zou voorafgaand aan de Spelen gemeten moeten worden en volgens nog een keer na afloop van de Spelen. Daarbij moet worden gezorgd dat alle mogelijke factoren die het imago kunnen beïnvloeden tijdens de periode van de Olympische Spelen als controle variabelen worden meegenomen (denk aan politieke ontwikkelingen, media framing en of mensen zelf media hebben gevolgd). Door de uitkomsten van deze verschillende meetmomenten met elkaar te vergelijken, kan de invloed van het volgen van de Olympische Spelen op het imago van gaststad of gastland zeer waarschijnlijk nauwkeuriger worden vastgesteld. In deze studie blijft overal de vraag hoe de houding voorafgaand aan de Spelen was (positief of negatief). Wanneer de houding al super positief was dan is verandering niet mogelijk en spreken we over een plafondeffect (of heel negatief met een bodemeffect). Op dit moment is er geen vergelijkingsmateriaal. Het laatste zwakke punt is dat in 2012 niet-volgers van de Olympische Spelen uitgesloten waren in de vraag over het anders denken over de stad Londen na de Olympische Spelen. Het was goed geweest om het verschil tussen volgers en niet-volgers te kunnen zien (deels opgelost door wel de analyse op Sotsji uit te voeren). In deze studie ging het vooral om de volgers van de Olympische Spelen, maar het is ook mogelijk dat door nieuws framing of gesprekken met vrienden en familie het beeld over gaststad of gastland van niet-volgers alsnog wordt beïnvloed.

Helaas was het niet mogelijk om een multilevel analyse uit te voeren, omdat er te weinig landen waren om te vergelijken. Voor deze studie was dit wel interessant geweest, want het model met individuele kenmerken verklaart vrij weinig. Een vervolgonderzoek zou moeten uitwijzen of en welke contextuele kenmerken een rol spelen bij de houding van Nederlanders tegenover gaststad of gastland. Zoals al eerder aangegeven zou een longitudinale studie hier uitermate geschikt voor zijn. Het onderzoek van Lee (2014) over de impact van de Olympische Spelen van Beijing 'City branding and the Olympic Effect: A case study of Beijing' is zo'n onderzoek (meting voor en na het evenement). Voorafgaand aan een longitudinale studie zou eerst duidelijk moeten zijn welke factoren invloed hebben op de houding van mensen tegenover een bepaald land of stad. Lee (2014) geeft aan dat een land of stad wordt beoordeeld op zowel functionele als niet-functionele kenmerken waaronder de stadsuitstraling, geschiedenis, culturele attracties, demografie, economie en bestuur, de ervaring van de mensen en de perceptie van de stad. Het onderzoek van Lee is één van de weinige (evaluatie) onderzoeken op dit gebied en dat maakt het lastig om de effecten aan andere Olympische Spelen te koppelen. Bij het advies wordt hierop teruggekomen. Tevens lijkt het op basis van deze studie interessant om te onderzoeken welke invloed de berichtgeving voorafgaand aan de Olympische Spelen heeft op het imago van gastland of gaststad en voor welke groepen deze berichtgeving meer of minder een rol speelt. Een laatste vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de motieven van Nederlanders om naar de Olympische Spelen te kijken. Welke factoren vinden Nederlanders zelf bepalend om de Olympische Spelen wel of niet te volgen? Dit is met name belangrijk voor het creëren van draagvlak voor de organisatie van de Olympische Spelen. Het draagvlak bleek voor de Olympische Spelen in 2028 nog niet hoog genoeg. Als de motieven van Nederlanders duidelijk zijn dan kan hier op in worden gespeeld door het Ministerie van VWS.

6. Beleidsadvies

Op basis van eerdere onderzoeken in het kader van het Olympische Plan en deze studie is de logische vraag: moeten we als Nederland een Olympische Spelen gaan organiseren? Het gaat meer om de vraag op welke manier willen wij als Nederland de Spelen organiseren? Als de doelstelling van een Olympische Spelen in eigen land is om het imago van Nederland te verbeteren dan is het de vraag of de Olympische Spelen (en ook andere sportevenementen) wel het juiste middel zijn om deze doelstelling te bereiken. Op basis van de Spelen van 2014 en de doelstelling om daarmee het imago van Rusland te verbeteren, dan zouden we zeggen van niet. Andere onderzoeken (Chung & Woo, 2011; Hover et al., 2013; Müller, 2014; Pinson, 2016; Preuss, 2015) laten zien dat het imago van Barcelona (1992), Sydney (2000), Beijing (2008) en Londen (2012) na organisatie van de Olympische Spelen wel is verbeterd. Het lijkt of Rusland de Spelen met name organiseerde voor imagoverbetering (Ostapenko, 2010), terwijl de Spelen een grotere maatschappelijke opbrengst hebben. Het organiseren van de Olympische Spelen in Nederland is een kansrijke mogelijkheid voor de maatschappij met het idee om sport breder in te zetten. Sport breder inzetten betekent o.a. dat sport mensen bij elkaar moet brengen. Sport is niet alleen de fysieke activiteit, maar sport heeft ook een ontmoetings- en verbindingsfunctie. Sport breder inzetten betekent dat de maatschappelijke effecten van sportevenementen beter onderzocht moeten worden. Willen we de Olympische Spelen naar Spelen halen? Dan zal het draagvlak onder de Nederlandse bevolking omhoog moeten. De Nederlandse bevolking (73%) vond in 2014 met de name de investeringen voor de Olympische Spelen te hoog (Hover, 2014). Een uitkomst die eigenlijk laat zien dat grote sportevenementen door Nederlanders met name geassocieerd worden met hoge kosten en niet met de maatschappelijke opbrengst. Uit deze studie komt naar voren dat vrouwen, mensen onder de 50 jaar, niet-sporters en niet-leden van een sportvereniging de Olympische Spelen minder volgden. Om het draagvlak te vergroten moet de focus bijvoorbeeld op de jongere mensen worden gelegd. We praten namelijk over de Spelen in 2028 waardoor de jeugd van nu op dat moment tot de primaire doelgroep behoort. Betrek deze groep bij proces zoals de Olympic Experience in Den Haag afgelopen jaar heeft geprobeerd. De Olympic Experience werd neergezet als een evenement om de Spelen van dichtbij te beleven. Ruim vier van de tien bezoekers waren kinderen (Van Riel, 2017) en daarmee lijkt het een goede manier van NOC*NSF om de jongere doelgroep te enthousiasmeren voor de Spelen. Een beleidsaanbeveling is om de Olympic Experience ook voor de Olympische Winterspelen in 2018 te organiseren in bijvoorbeeld de verschillende skihallen in Nederland. De Winterspelen zullen nooit in Nederland plaatsvinden, maar het gaat met name om meer affiniteit creëren met de Olympische Spelen bij de jongere doelgroep. Naast affiniteit creëren, moet 'non-use value' van sportevenementen in Nederland worden aangetoond zoals citymarketing, toename sociale cohesie of infrastructurele vernieuwingen voor zowel de jongere doelgroep als voor de overige doelgroepen. Hier wordt op teruggekomen in paragraaf drie en vier van dit hoofdstuk. Het Ministerie van VWS in samenwerking met NOC*NSF zal het voortouw moeten nemen in het bereik van deze doelgroep, want zij hebben het podium en de middelen om dit groot uit te zetten.

Meerdere en ook recente onderzoeken laten zien dat inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond zich (nog steeds) minder verbonden voelen met Nederland (Huijnk & Andriessen, 2016; Janssen, 2010) en dat lijkt ook naar voren te komen uit de resultaten van deze studie. Nederland heeft een sportcultuur waarbij sport vaak met de paplepel wordt ingegoten en de sportvereniging centraal staat. In andere culturen is sport niet altijd vanzelfsprekend (Hoogendoorn & de Hollander, 2017; Tiessen-Raaphorst, 2015). Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond sporten nog steeds minder en zijn minder lid van sportverenigingen dan inwoners met een Nederlandse achtergrond (Tiessen-Raaphorst, 2015). Het kijken naar sport valt ook onder deze

sportcultuur (Van den Heuvel, 2000) en deze studie laat zien dat met name de inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond minder interesse in de Olympische Spelen tonen dan de inwoners met een Nederlandse achtergrond. Hoe zorgen we dat inwoners met een migratieachtergrond (sneller) integreren in de Nederlandse sportcultuur (en daardoor misschien ook meer verbonden voelen met Nederland)? De beleidsaanbeveling is om inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond op jonge leeftijd kennis te laten maken met sportverenigingen en sporten die zij niet vanuit huis meekrijgen zoals wielrennen, roeien en zeilen. Gymlessen op basisscholen kunnen hiervoor ingezet worden. Door meer affiniteit met het Nederlandse verenigingsleven en de typische Nederlandse sporten te creëren, wordt de Nederlandse sportcultuur misschien ook beter begrepen. Een nadeel aan deze beleidsaanbeveling is dat we niet precies weten om meer affiniteit met de Olympische Spelen te creëren is een aanbeveling om de jaarlijkse sportdag Koningsspelen in het teken van de Olympische Spelen in Nederland te zetten. Alle kinderen kennis laten maken met de Olympische sporten en met name de sporten waar Nederlanders goed in zijn. Zodat zowel kinderen met een migratieachtergrond als kinderen met een Nederlandse achtergrond meer feeling met de Olympische Spelen krijgen en het samen beleven. Een laatste optie is het inzetten van topsporters met een andere etnische achtergrond om te laten zien dat je ouders niet in Nederland geboren hoeven om voor het Nederlands Olympisch team uit te komen. In Nederland valt de nationale identiteit samen met diversiteit en dat mag meer onder de aandacht worden gebracht. Kinderen met een migratieachtergrond hebben al vroeg te maken met discriminatie, omdat zij tot de minderheidsgroepen worden gerekend. Dit gevoel moet worden weggenomen zodat zij de Nederlandse identiteit zich eigen maken. Het zou alleen eerst wenselijk zijn om meer onderzoek op dit gebied te verrichten. Ten eerste om uit te zoeken of het inzetten van topsporters met een andere etnische achtergrond nut heeft en als dit nuttig blijkt gevonden dan op welke manier deze topsporters moeten worden ingezet (bijvoorbeeld door deze topsporters tijdens de Koningsspelen op de basisscholen langs te laten gaan). Het Ministerie van VWS moet de samenwerking met scholen opzoeken en opdracht geven tot onderzoek.

Een studie zoals deze kan ook in breder perspectief worden geplaatst. Dijk, Bekhuis, Schoemaker, Janssen, Pater & Boer (2016) hebben o.a. gekeken wat de maatschappelijke impact van de organisatie van de Giro voor Gelderland was. Maar wat was de maatschappelijke impact van EK atletiek? Of de Nijmeegse vierdaagse? Wat is de beleving tijdens deze evenementen? Deze studie moet input zijn om te kijken hoe de beleving bij andere (grote) evenementen is. Komen de kijkers van deze evenementen overeen of trekken verschillende evenementen ook ander publiek? En wat kunnen we daaruit leren? Welke impact hebben deze evenementen op het imago van Nederland? Wat is de impact op lange termijn? Is er überhaupt een impact op lange termijn? Niet alle sportevenementen hoeven een impact op lange termijn te hebben, maar het IOC wilt dat de Olympische Spelen 'legacy' achterlaten in stad of land. Eerdere Olympische Spelen laten o.a. de volgende lange termijn effecten zien: de Spelen van Los Angeles in 1984 hebben gezorgd voor een betere sportinfrastructuur door investeringen in nieuwe faciliteiten (Wilson, 2015) en een verbetering van het imago van Los Angeles wereldwijd met als resultaat een groei in het toerisme (Dyreson & Llewellyn, 2008). De Spelen Barcelona in 1992 hebben de stad gemoderniseerd met o.a. nieuwe wegen en kustlijn waardoor het vandaag de dag een populaire bestemming is voor toeristen en internationale evenementen (Billings & Holladay, 2012; Essex, & Chalkley, 1998). De stadions gebruikt tijdens de Spelen in Sydney in 2000 worden nu gebruikt voor concerten of andere culturele evenementen en het toerisme is na de Spelen toegenomen (Kaplanidou, 2012). De Spelen van Beijing zorgden voor wijzigingen in vervoersmogelijkheden, milieu verbeteringen in de infrastructuur, toerismeontwikkeling, promotie van de Chinese cultuur aan de rest van de wereld en programma's voor gezondheid en lichamelijke activiteiten (Chung & Woo, 2011; Kaplanidou, 2012). Om door het IOC uitgekozen te worden als gaststad voor de Olympische Spelen moet het duidelijk zijn welke legacy men wilt achterlaten, maar voor sportevenementen op nationaal niveau geldt deze harde 'legacy eis' niet. De Nederlandse Sportraad

heeft dit jaar een analyse uitgebracht over 25 grote sportevenementen in Nederland en zij geven aan dat de waarde van sportevenementen groot is, maar zij concluderen dat er nog te weinig bekend is over de maatschappelijke waarde en dat de Nederlandse samenleving nog meer van sportevenementen kan profiteren (Van der Voet, Langbroek, De Kruijff & Van Wingerde, 2017).

Het EK-vrouwenvoetbal dat binnenkort in Nederland wordt gehouden, zou een geschikt evenement zijn voor het meten van de maatschappelijke impact. Is het imago van Nederland en/of de gaststeden verbeterd doordat zij bij de organisatie van het EK-vrouwenvoetbal betrokken zijn? De Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP) zet zich in voor de evaluatie van sportevenementen en is in 2008 opgericht door een aantal experts op het gebied van evaluatie en onderzoek van sportevenementen. WESP heeft als doel om wetenschappelijk onderbouwde en gestandaardiseerde methoden van onderzoek over sportevenementen te ontwikkelen en zij hebben onder tussen acht richtlijnen opgesteld. Deze werkgroep krijgt geen subsidie en de leden participeren op vrijwillige basis. Ondanks dat deze werkgroep al een tijdje bestaat, staat de kennisverzameling over sportevenementen nog aan het begin van haar ontwikkeling. Het Ministerie van VWS wil de impact van sportevenementen beter in kaart hebben, maar vervolgens wordt er geen geld beschikbaar gesteld voor WESP. Budget is vaak ook het probleem bij sportevenementen waardoor er geen post is opgenomen voor evaluatieonderzoek evenmin voor de tijd die daarvoor nodig is. Recent onderzoek van Van der Voet, Langbroek, De Kruijff & van Wingerde (2017) onder 25 grote sportevenementen in Nederland toont aan dat organisaties onderzoek te complex of te duur vinden. Organisatoren van evenementen hebben weinig belang bij evaluatieonderzoek terwijl het voor de overheid wel een belangrijk punt is (bijvoorbeeld voor verstrekken subsidies). De evaluatie van sportevenementen gebeurt tevens op verschillende methoden waardoor onderzoek lastig met elkaar te vergelijken is. Hierdoor blijft onderzoek en beleid/praktijk nog te ver van elkaar staan. Deze werkgroep zou de nationale waarde van grote sportevenementen meer onder de aandacht moeten brengen en dat kan alleen door meer wetenschappelijk onderzoek uit te voeren waarbij de effecten van sportevenementen worden aangetoond. Daarbij gaat het niet alleen om evaluatieonderzoek, maar ook onderzoek voorafgaand aan een evenement. Vooronderzoeken zoals voor de Olympische Spelen 2028 in Nederland zijn gedaan waarmee de impact vooraf wordt bepaald. Vooronderzoek kan mensen overtuigen van de waarde van een evenement en zijn tevens nodig om effecten in kaart te kunnen brengen (nulmetingen). De taak voor WESP ligt vooral in het stimuleren van evaluatieonderzoek bij verschillende sportevenementen en het promoten van hun richtlijnen zodat evaluatieonderzoek vergelijkbaar wordt. Het Ministerie van VWS kan WESP helpen door een subsidie te verstrekken en daarmee geld beschikbaar te stellen voor onderzoek.

Het grootste nadeel van de eerder genoemde beleidsaanbevelingen is dat onderzoek op dit gebied nog (lang) niet volledig is. De 'non-use value' kan alleen aan mensen worden aangetoond zodra er meer onderzoek naar de maatschappelijke opbrengst van sportevenementen is gedaan. Onderzoek doen kost tijd en het bepalen van de maatschappelijke waarde bij sportevenementen is complex door de verschillende terreinen. Een ander nadeel aan de beleidsaanbevelingen is de manier waarop de maatschappelijke impact moet worden gemeten. Ten eerste omdat de maatschappelijke effecten bij sportevenementen zo uiteenlopend zijn. Ten tweede omdat de maatschappelijke opbrengst niet altijd wordt weergegeven in cijfers (zoals bij de economische opbrengst). WESP heeft in haar richtlijnen meetinstrumenten voor het meten van de verschillende effecten gegeven. Het grootste voordeel aan deze beleidsaanbevelingen is dat we streven naar publieke waarden voor gehele samenleving en niet alleen voor een bepaalde groep of regio.

7. Bronvermelding

- Algemeen Dagblad. (2013, 17 mei). 30.000 Braziliaanse gezinnen verliezen huis voor WK en Spelen. Geraadpleegd op 19 april 2017, van <http://www.ad.nl/sport/30-000-braziliaanse-gezinnen-verliezen-huis-voor-wk-en-spelen-a32f6426/>
- Algemeen Dagblad. (2014, 10 januari). IOC-lid: enorme corruptie bij Spelen Sotsji. Geraadpleegd op 14 mei 2017, van <http://www.ad.nl/andere-sporten/ioc-lid-enorme-corruptie-bij-spelen-sotsji-af229253/>
- Atherley, K. M. (2006). Sport and Community Cohesion in the 21st Century: Understanding linkages between sport, social capital and the community. *Department of Sport and Recreation Western Australia, University of Western Australia*.
- Blok, P., Fernhout, G., Gerdes, E., Kandel, H., Schenk, S., Tunnel, C., & Bridges, T. (2011). Verkenning maatschappelijke kosten en baten van de Olympische en Paralympische Spelen 2028 in Nederland: eindrapport. *Rotterdam/Amsterdam: Rebel/Arup*.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction, social critique of the judgement of taste*. Londen/ New York: Routledge.
- Boonstra, N., & Hermens, N. (2011). *De maatschappelijke waarde van sport. Een literatuurreview naar de inderdieneffecten van sport [The societal value of sport. A literature review to the beneficial budgetary effects of sport]*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Bottenburg, M. van, Oldenboom, E. & Knop, P., de, (2003), *Topsport voor Tilburg – Tilburg voor Topsport; onderzoek in opdracht van de gemeente Tilburg*. 's- Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Insituut.
- Bottenburg, M. van, Elling, A., Hover, P., Brinkhof, S., & Romijn, D. (2011). De maatschappelijke betekenis van topsport. *Literatuurstudie in opdracht van het ministerie van VWS. Utrecht: Universiteit Utrecht/Mulier Instituut*.
- Bottenburg, M. van, & Schuyt, K. (1996). *De maatschappelijke betekenis van sport. In opdracht van NOC*NSF*. Geraadpleegd op 9 juni 2017, van <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=20&m=1422882661&action=file.download>
- Bovens, M., Dekker, P., & Tiemeijer, W. L. (2014). *Gescheiden werelden?: een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Breedveld, K. (2003). *Sport en cohesie. De relatie tussen sportdeelname en sociaal kapitaal*. In: K. Breedveld (red.), *Rapportage sport 2003* (p. 247-283). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- Breedveld, K. (2014). *Sportparticipatie. Uitdagingen voor wetenschap en beleid*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Breedveld, K., Kamphuis, C. & Tiessen-Raaphorst, A. (2008). *Rapportage sport 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Breedveld, K., Elling, A., Hoekman, R. & Schaars, D. (2016). *Maatschappelijke betekenissen van sport. Wetenschappelijke onderbouwing en weerslag in lokaal beleid*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport.

Breedveld, K., van der Poel, H. & Elling, A. (2012). *10 jaar sportonderzoek en -beleid. Essay ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Mulier Instituut*. Utrecht: Mulier Instituut.

Broek, A. van den (2008). *Vrijtijdsbesteding als bron van binding in multi-etnisch Nederland?* In: Schnabel, P. Bijl, R. & de Hart, J. (red.), *Betrekkelijke betrokkenheid: Studies in sociale cohesie*. Sociaal en Cultureel Rapport 2008 (pp. 341-364). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Broek, A. van den & Tiessen-Raaphorst, A. (2010). *Hoofdstuk 2: Sport, cultuur en sociale cohesie*. In F. Kemper, K. Breedveld, A. Elling, R. Hoekman, E. Wisse, Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) & W.J.H. Mulier Instituut, *Samenspel* (pp. 23-49). Bennekom: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).

Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European journal of social psychology*, 30(6), 745-778.

Burnett, D. (2016, 6 december). How do we know that Rio 2016 was a success. International Olympic Committee. Geraadpleegd op 22 februari 2017, van <https://www.olympic.org/news/how-do-we-know-that-rio-2016-was-a-success>

Coalter, F. (2007). *A wider social role for sport. Who's keeping the score?*. Londen/New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Chalip, L. (2006). Towards Social Leverage of Sport Events. *Journal of Sport & Tourism*, 11(2), 109-127.

Chappelet, J. L. (2000). Management of the Olympic Games: the lessons of Sydney. *Olympic Review*, 27(35), 40-47.

Chung, W., & Woo, C. W. (2011). The effects of hosting an international sports event on a host country: the 2008 summer Olympic Games. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 12(4), 2-21.

Cloïn, J. C. M., van den Broek, A., van den Dool, R., Haan, J., Hart, J. J. M., Houwelingen, P., Tiessen-Raaphorst, A., Sonck, N. & Spit, J. S. (2013). *Met het oog op de tijd: Een blik op de tijdsbesteding van Nederlanders*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Dijk, B. & Slender, H. (2017, 30 mei). De publieke waarde van sportevenementen. Geraadpleegd op 9 juli 2017, van <http://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/column-xl/item/109729/>

Duijvestijn, P. (2014, december). Sport als onderdeel van het jeugdbeleid: ontwikkelingen en kansen in beeld. Geraadpleegd op 12 mei 2017, van http://publicaties.dsp-groep.nl/getFile.cfm?file=/19pdartikel_Sport_als_onderdeel_van_het_jeugdbeleid.pdf&dir=rapport

Dyreson, M., & Llewellyn, M. (2008). Los Angeles is the Olympic city: Legacies of the 1932 and 1984 Olympic games. *The International Journal of the History of Sport*, 25(14), 1991-2018.

Eekeren, F. van & Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO) (2007). *Uitwerking van de bouwsteen 'maatschappelijke betekenis' in het kader van het Olympisch Plan 2028*. Arnhem: NOC*NSF.

Elling, A., van Hilvoorde, I., & van den Dool, R. (2012). Topsport als motor voor nationale trots? *Mens en maatschappij*, 87(2), 101-124.

Elling, A. & van der Werff, H. (2011). Draagvlakmeting Olympische Spelen 2028. *Uitkomsten van de eerste afname van een gestandaardiseerde draagvlakmeting voor de Olympische Spelen, 2028*. Utrecht: Mulier Instituut.

Equaldex. (2017). Compare LGBT Rights in United Kingdom, Russia & Brazil. Geraadpleegd op 12 mei 2017, van <http://www.equaldex.com/compare/united-kingdom/russia/brazil>

Essex, S. & Chalkley, B. (1998). Olympic Games: catalyst of urban change. *Leisure studies*, 17(3), 187-206.

GfK. (2016, november). *Nationaal Sportonderzoek 2016*. Onderzoeksverantwoording. Amstelveen

Heuvel, M. van den (2000). *Fascinerende beelden. De ontwikkeling van televisiesport in Nederland*. 's-Hertogenbosch: Diopter - Janssens & Van Bottenburg bv.

Heuvel, M. van den (2003). *Sport op televisie in Nederland. Trendrapportage 1990-2002*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Hofstede, G. (z.d.). *Country comparison*. Geraadpleegd op 12 mei 2017, van <https://geert-hofstede.com/countries.html>

Hoogendoorn, M. P., & de Hollander, E. L. (2017). *Belemmeringen en drijfveren voor sport en bewegen bij ondervertegenwoordigde groepen*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Hover, P. (2014, december). *Olympic Agenda 2020. Nederlanders over de toekomst van de Olympische Spelen. Factsheet*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P. & Breedveld, K. (2016). Belangstelling voor de sportzomer van 2016. Factsheet 2016/8. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P., Dijk, B., Breedveld, K., van Eekeren, F. J. A., & Slender, H. (2016). *Creating social impact with sport events*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P. & Van Leeuwen. (2010). *Kijken naar sport. Passieve sportdeelname in crossnationaal perspectief*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hover, P., Straatmeijer, J., Romijn, D. & Breedveld, K. (2013). *The story of London 2012. De maatschappelijke betekenis van de Olympische en Paralympische Spelen 2012*. Utrecht: Universiteit Utrecht/Mulier Instituut.

Hover, P., Straatmeijer, J., & Breedveld, K. (2014). *Sportevenementen in Nederland*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoyng, J., Weghorst, B., & Kenniscentrum Sport (2016). *Wat is sport?* Ede: Kenniscentrum Sport.

Huijnk, W. & Andriessen, I. (2016). *Integratie in zicht?*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Humphreys, B. R., & van Egteren, H. (2012). Mega sporting event bidding, mechanism design and rent extraction. *International Handbook on the Economics of Mega Sporting Events*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 17-36.

IOC. (2011). Benefits of Rio 2016 already being felt as city celebrates five years to go. Geraadpleegd op 24 mei 2017, van <https://www.olympic.org/news/benefits-of-rio-2016-already-being-felt-as-city-celebrates-five-years-to-go>

Janssen, K. (2010). *De relatie tussen topsportprestaties en gevoelens van nationale trots en verbondenheid. Een analyse van het EK voetbal 2008 en de Olympische Spelen 2008 en 2010*. {Masterscriptie}. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Kang, Y. S., & Perdue, R. (1994). Long-term impact of a mega-event on international tourism to the host country: a conceptual model and the case of the 1988 Seoul Olympics. *Journal of International Consumer Marketing*, 6(3-4), 205-225.

Kaplanidou, K. (2012). The importance of legacy outcomes for Olympic Games four summer host cities residents' quality of life: 1996-2008. *European Sport Management Quarterly*, 12(4), 397-433.

Kemmers, R. (2010). 'Cornered in your own country' or 'enrichment of your whole life'? Higher and lower educated natives' positions on cultural diversity. {Master thesis}. Rotterdam: Erasmus University.

Ketelaar, I. (2015, 19 november). Londen werd een war zone tijdens de Olympische Spelen. NCR. Geraadpleegd op 28 maart 2017, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/19/voorbereid-op-alles-tot-aan-de-dreiging-dat-het-l-1561510-a744800>

Keuzenkamp, S., & Kuyper, L. (2013). *Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Kunnen, R. (2004). *De nieuwe sportwereld. De opkomst en ontwikkeling van de mediasport en het mediasportpubliek*. Nieuwegein: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.

Lee, C. J. (2014). Effects of sport mega-events on city brand awareness and image: using the 2009 world games in Kaohsiung as an example. *Quality & Quantity*, 48(3), 1243-1256.

Maennig, W., & Vierhaus, C. (2014). *Who wins olympic bids?* (No. 50). Hamburg Contemporary Economic Discussions.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2015, 18 maart). *Beleidskader Sportevenementen (versie maart 2015)*. Geraadpleegd op 4 mei 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen/documenten/beleidsnota-s/2015/03/18/beleidskader-sportevenementen-versie-maart-2015>

Müller, M. (2014). After Sochi 2014: costs and impacts of Russia's Olympic Games. *Eurasian Geography and Economics*, 55(6), 628-655.

NOC*NSF. (2009). *Olympisch Plan 2028: Heel Nederland naar Olympisch Niveau. Plan van aanpak op hoofdlijnen*. Arnhem: NOC*NSF. Gedownload op 18 januari 2017, van <http://www.olympisch-vuur.nl/data/sitemanagement/media/downloads/Olympisch%20Plan%202028%20in%20lage%20resolutie.pdf>

NOC*NSF. (2016). *Sportagenda 2017+*. In samenwerking met Rijksoverheid en de sportbonden. Arnhem: NOC*NSF.

NOS. (2012, 30 oktober). *Rutte II trekt steun voor OS in*. Geraadpleegd op 8 juni 2017, van <http://nos.nl/artikel/434598-rutte-ii-trekt-steun-voor-os-in.html>

NCR. (2014, 6 februari). *Sotsji begint morgen. 4 redenen waarom het niet alleen over sport gaat*. Geraadpleegd op 27 maart 2017, van, <https://www.nrc.nl/nieuws/2014/02/06/sotsji-begint-morgen-4-redenen-waarom-de-spelen-niet-alleen-over-sport-gaan-a1427388>

Ostapenko, N. (2010). Nation branding of Russia through the Sochi Olympic Games of 2014. *Journal of Management Policy and Practice*, 11(4), 60-63.

Pelzer, B. (2016, 9 maart). *Regressie Analyse, theorie les 2*. [college slides]. Gedownload op 26 april 2017, van https://blackboard.ru.nl/bbcswebdav/pid-2415116-dt-content-rid-6693787_4/institution/SOW/SOW-SW/Courses/SOW-MTB2045/coll02%20wit%281%29.pptx

Pew Research Center. (2013, 4 juni). *Should Society Accept Homosexuality?* Geraadpleegd op 12 mei 2017, van <http://www.equaldex.com/surveys/pew-global-attitudes-on-homosexuality-2013>

Pinson, J. (2016). From the Olympic dream to a down to earth approach: Lausanne's sports events hosting strategy. *Sport in Society*, 19(6), 828-839.

Poast, P. D. (2007). Winning the Bid: Analyzing the International Olympic Committee's Host City Selections. *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations*, 33(1), 75-95.

Posthuma, S. & Horsting, K. (2008). *Olympisch Vuur in Nederland. Aangestoken door NOC*NSF. Olympisch Plan 2028. Visiedocument 'maatschappelijke waarde van sport'*. Arnhem: NOC*NSF.

Preuss, H. (2015). A framework for identifying the legacies of a mega sport event. *Leisure Studies*, 34(6), 643-664.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. (1999). *Nationale identiteit in Nederland: Internationalisering en nationale identiteit*. Den Haag: Sdu Uitgevers

Riel, A. van (2017, januari). *Evaluatie van de Olympic Experience 2016. Bezoekersprofiel, Economische Impact, Imago, Tevredenheid, Beleving en Sportparticipatie*. Den Haag: De Haagse Hogeschool.

Rivenburgh, N. K. (2004). The olympic games, media, and the challenges of global image making. *University Lectures on the Olympics, Centre d'estudis Olímpics. International Chair in Olympism (IOC-UAB)*, available at: www.olympicstudies.uab.es/lectures/web/pdf/rivengurgh.pdf (accessed May 12, 2009).

Romijn, D. & Elling, A. (2014). *Boycot Sotsji 2014?. Verdeeldheid steun voor boycot van Olympische Spelen*. Utrecht: Mulier Instituut.

Sánchez, F., & Broudehoux, A. M. (2013). Mega-events and urban regeneration in Rio de Janeiro: planning in a state of emergency. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 5(2), 132-153.

Schnabel, P., Bijl, R., & De Hart, J. (2008). Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport 2008. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Smith, T. & Kim, S. (2006). National pride in comparative perspective. 1995/'96 and 2003/'04. *International Journal of Public Opinion Research*, Vol. 18: 1, (pp. 127- 136).

Sonck, N. & Haan, J. de. (2015). *Media: Tijd in beeld. Dagelijkse tijdsbesteding aan media en communicatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Stokvis, R. (2003). *Sport, publiek en de media*. Amsterdam: Aksant

Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual review of psychology*, 33(1), 1-39.

Team NL. (2016, 28 juli). *Gekwalificeerden Olympische Spelen Rio 2016*. Geraadpleegd op 10 mei 2017, van <https://teamnl.org/artikelen/2016/07/gekwalificeerden-os>

Tiessen-Raaphorst, A. (Ed.). (2015). *Rapportage sport 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Transparency International. (2017, 25 januari). Corruption Perceptions Index 2016. Geraadpleegd op 12 mei 2017, van http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

Van der Voet, M., Langbroek, L., De Kruijff, J. & Van Wingerde, M. (2017). *Nederland op de kaart. Analyse van 25 grote sportevenementen in Nederland*. Den Haag: Nederlandse Sportraad.

Veldhoven, N. van, Vucht Tijssen, L. van. (2011). *Fundament onder de olympische ambities: sectorplan sportonderzoek en -onderwijs 2011-2016*. In *Samenwerking met de Directie Onderzoek en Wetenschapsbeleid, de Directie Hoger Onderwijs en Studiefinanciering van het ministerie van OCW en de Directie Sport van het*

ministerie van VWS. Geraadpleegd op 8 maart 2017, van

<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=5703&m=1450440904&action=file.download>

Verboon, P. & Peels, D. (2014). *Mediatieanalyse*. Open Universiteit, Nederland.

Verkuyten, M. (2006). Groepsidentificaties en intergroepsrelaties onder Turkse Nederlanders. *Mens en maatschappij*, 81(1), 64-84.

Verweel, P., & Breedveld, K. (2010). *Sportland Nederland, ambities en prestaties*. Utrecht: Mulier Instituut.

Visscher, C., Hartman, E. & Elferink-Gemser, M.T. (2011). *Fit, vaardig en verstandig!. Een decennium "Groninger" onderzoek naar de relatie tussen bewegen en cognitie, sport- en schoolprestaties bij de jeugd*. Groningen: Centrum voor Bewegingswetenschappen Universitair Medisch Centrum Groningen/Rijksuniversiteit Groningen

Washington, R. E., & Karen, D. (2001). Sport and society. *Annual Review of Sociology*, 27(1), 187-212.

Westerbeek, H. M. (2009). The Amsterdam Olympic Games of 1928 and 2028: will city heritage inform legacy intent? *Sport in Society*, 12(6), 776-791.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). (2007). *Identificatie met Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press

Whiteside, E., & Hardin, M. (2011). Women (not) watching women: Leisure time, television, and implications for televised coverage of women's sports. *Communication, Culture & Critique*, 4(2), 122-143.

Wilson, W. (2015). Sports infrastructure, legacy and the paradox of the 1984 Olympic Games. *The international journal of the history of sport*, 32(1), 144-156.

Zon, D. Van. (2016, 18 juli). Hoe leeft Nederland toe naar de Olympische Spelen in Rio? Geraadpleegd op 10 mei 2017, van

<http://www.sportnext.nl/berichten/hoe-leeft-nederland-toe-naar-de-olympische-spelen-in-rio>

8. Bijlagen

Bijlage 1 kruistabel

Tabel 8.1 De mate waarin Nederlanders de Olympische Spelen van 2016 in Rio hebben gevolgd, in procenten, N=1297

		In welke mate heeft u de Olympische Spelen in Rio de Janeiro gevolgd via televisie, kranten, sociale media en/of internet?					
		Meerdere keren per dag	Een keer per dag	Meerdere keren per dag	Een keer per week	Minder dan een keer per week	Helemaal niet
Geslacht	Man	27	18	23	6	10	16
	Vrouw	22	14	21	8	13	23
Leeftijd	16 tot 50 jaar	23	15	22	8	11	21
	51 jaar of ouder	27	18	22	5	12	17
Opleiding	Laag	22	17	21	8	11	22
	Midden	25	15	24	6	11	18
	Hoog	29	18	17	7	12	17
Sporter	Sporter	26	18	21	7	11	17
	Geen sporter	21	12	22	7	12	25
Lidmaatschap sportvereniging	Lid	29	15	24	6	11	16
	Geen lid	21	12	22	7	12	25
Werkverband	Werkloos	22	17	21	8	11	20
	Parttime	21	12	23	8	14	22
	Fulltime	26	18	22	6	10	18
	Meer dan fulltime	35	17	10	6	14	17
Gezinscyclus	Alleenstaand	22	15	27	6	11	20
	Gezin, jongste kind 0–12 jaar	27	15	21	8	12	18
	Gezin, jongste kind 13–17 jaar	18	13	19	17	15	18
	Twee of meer personen	20	11	5	21	18	26
Etniciteit	Inwoners met een Nederlandse achtergrond	26	16	21	7	11	18
	Inwoners met een westerse migratieachtergrond	12	15	25	7	10	30
	Inwoners met een niet westerse migratieachtergrond	25	19	19	8	13	15

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016.

Bijlage 2 analysemethoden

Correlatieanalyse

In deze studie wordt in eerste instantie gebruikt gemaakt van een correlatieanalyse om te kijken of de onafhankelijke variabelen niet te sterk met elkaar samenhangen. Een correlatieanalyse kan daarnaast laten zien of er een lineair verband is tussen twee variabelen. In dit geval geeft de correlatieanalyse een eerste inschatting over een band tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen. Bij de resultaten van deze analyse wordt eerst gekeken naar de significantie. Als er geen significant verband is, dan hoeft het verband ook niet geïnterpreteerd te worden. Is het verband significant dan wordt naar de sterkte van het verband gekeken. Een correlatiecoëfficiënt van 0,3 of lager is een zeer zwak verband, tussen 0,31 en 0,50 een zwak verband, tussen de 0,51 en 0,70 een matig verband, tussen 0,71 en 0,85 een sterk verband, tussen 0,86 en 0,96 een zeer sterk verband en een correlatiecoëfficiënt boven de 0,96 is een uitzonderlijk sterk verband.

In de correlatieanalyse tussen afhankelijke 'volggedrag' en onafhankelijke variabelen worden zijn geen sterke correlaties gevonden. De hoogste significante correlatie is leeftijd (dichotoom) met gezinscyclus 0,517. Deze correlatie is niet gek, want leeftijd hangt voor een groot deel samen met de gezinscyclus. De correlaties laten een paar significante verbanden zien: een negatief verband met geslacht huishoudgrootte, etniciteit en een positief verband met leeftijd, sporter, lidmaatschap, opleiding en werkverband. Afhankelijke variabele Imago met onafhankelijke variabele 'volggedrag' geeft een correlatie van 0,434.

Regressieanalyse

Een regressieanalyse wordt gebruikt om een afhankelijke variabele te voorspellen met behulp van een of meerdere onafhankelijke variabelen. In dit geval gaat het om meerdere onafhankelijke variabelen dus wordt het een multipele regressieanalyse genoemd. De afhankelijke variabele moet van interval- of rationiveau zijn. De onafhankelijke variabelen mogen interval, ratio, maar ook nominaal zijn. Voor het gebruik van nominale variabelen worden dummy variabelen gebruikt.

Sheaf-coëfficiënt

Bij dummy variabelen zijn de bèta's niet zo veelzeggend, omdat de effecten allemaal relatief zijn ten opzichte van de referentiecategorie. Van alle dummy variabelen samen kan het totale effect van etniciteit, opleiding, werkverband of gezinscyclus worden berekend. Deze bèta wordt de sheaf-coëfficiënt genoemd. Eerst wordt gekeken of de dummy variabelen samen significant zijn. Als de dummy variabelen samen significant zijn dan heeft de originele afhankelijke variabele in zijn geheel invloed. Door de sheaf-coëfficiënt te maken bereken de invloed van deze variabele. Bij de uitkomst wordt naar de bèta's gekeken om te zien wat de volgorde van belang is van de variabelen (Pelzer, 2016).

De dummy variabelen van etniciteit zijn samen significant en daar wordt een sheaf variabele voor gemaakt. De dummy variabelen van opleiding, werkverband en gezinscyclus blijken niet significant. Volgens zijn in een regressieanalyse leeftijd, geslacht, sporter, onderwerp van gesprek en de sheaf variabele toegevoegd en bij de bèta coëfficiënten kan worden gezien wat de volgorde van belang is. De volgorde van belang: onderwerp van gesprek, etniciteit, geslacht, leeftijd en sporter. Deze variabelen hebben samen een verklaarde variantie van 19,6%.

Regressieanalyse voor vergelijking 'imago gastland Rusland'

Doordat na de Olympische Spelen van Londen de vraag over het imago van Londen alleen is gesteld aan respondenten die de Olympische Spelen in 2012 ook echt hadden gevolgd, moest deze selectie in de dataset van 2016 en 2014 ook worden gemaakt. Na de Olympische Spelen in 2014 is zowel aan volgers als aan niet-volgers van de Spelen gevraagd of zij anders zijn gaan denken over gastland Rusland. Hierdoor is het voor de Olympische Spelen van Sotsji wel mogelijk om het 'volgeffect' te bekijken en te vergelijken met de Spelen in Rio. De tweede analyse (met interacties) is daarom ook uitgevoerd voor de Spelen van Sotsji. Deze regressieanalyse heeft getoetst of de onafhankelijke variabele 'het volgen van de Olympische Spelen' invloed heeft op de afhankelijke variabele 'anders gaan denken over gastland Rusland onder controle van andere variabelen'. Daarnaast is tevens gekeken of het 'volgeffect' verschilt voor bepaalde groepen. In de dataset van 2014 was alleen geen uitsplitting in werkverband en dit is een dichotome variabele geworden (0 = werkloos en 1 = werkzaam). Daarnaast kwam de vraag over rekening houden met vakantieplannen niet voor in 2014. Dit zijn twee verschillen ten opzichte van de analyse die bij gaststad Rio is uitgevoerd. De resultaten zijn hierdoor niet helemaal één op één met elkaar te vergelijken. Als extra check is de regressieanalyse met als afhankelijke variabele het imago van gaststad Rio ook uitgevoerd met werkverband als dichotome variabele en zonder de variabele vakantieplannen. De verklaarde variantie was lager, maar de effecten bleven hetzelfde (op het beeld over gaststad Rio). De resultaten uit tabel 4.3 en 4.4 worden vergeleken met de resultaten uit tabel 8.2 en 8.3.

De constante in model 1 (tabel 8.2) laat het effect zien van een respondent die op alle variabelen 0 scoort. Deze constante vergeleken met de constante in model 1 van gaststad Rio (tabel 4.3) laat een hogere waarde bij gaststad Rio zien dan bij gastland Rusland (1,907 tegenover 1,689). Bij alle variabelen zijn 0 wordt gaststad Rio positiever beoordeeld dan gastland Rusland. Het volgen van de Olympische Spelen laat in model 1 (tabel 8.2) een positief, maar niet significant effect zien. Het volgen van de Olympische Spelen in 2014 heeft er niet voor gezorgd dat Nederlanders positiever over gastland Rusland zijn gaan denken. Missie van Poetin mislukt wat betreft Nederland zou je kunnen zeggen. Uit model 2 (na toevoegen achtergrondkenmerken) blijkt dat inwoners met niet-westerse migratieachtergrond gastland Rusland significant positiever beoordeelden dan inwoners met een Nederlandse achtergrond en dit effect is een stuk groter dan bij gaststad Rio. Onder de inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond kunnen Russen zitten waardoor zij gastland Rusland sowieso positiever beoordelen. Hoogopgeleiden beoordeelden gastland Rusland (net als bij gaststad Rio) negatiever dan laagopgeleiden. Hoopopgeleiden hebben wellicht meer kennis over de politieke situatie in Rusland en beoordelen het gastland daarop. In model 3 wordt sporter toegevoegd en sporters beoordelen gastland Rusland positiever dan niet-sporters. Dit zijn sporters niet de Olympische Spelen niet hebben gevolgd. Uit model 4 blijkt dat mensen waar de Olympische Spelen van 2014 onderwerp van gesprek waren gastland Rusland negatiever beoordeelden dan mensen waarbij de Spelen geen onderwerp van gesprek waren. Dit klinkt logisch, want Rusland komt met name negatief in de Nederlandse media (bijvoorbeeld betrokkenheid bij MH17) en het praten over Rusland zorgt alleen maar voor verspreiding van de negatieve berichtgeving. Op basis van deze berichtgeving vormen Nederlanders bijvoorbeeld hun houding ten aanzien van Rusland. De interacties in model 5, 6, 7 en 8 laten geen significantie resultaten zien. Model 8 laat bijvoorbeeld zien dat als men de Olympische Spelen van Sotsji had gevolgd en de Spelen waren onderwerp van gesprek dan werd het effect minder negatief, alleen niet significant. Verder is de verklaarde variantie in tabellen 8.2 en 8.3 een stuk lager dan bij tabellen 4.3 en 4.4. Er spelen dus andere variabelen rol bij het verklaren van het imago van gastland Rusland zoals wellicht de politieke situatie daar en de manier waarop wij Nederlanders naar Rusland kijken (betrokkenheid bij MH17).

Tabel 8.2 Uitkomsten regressieanalyse 'imago gastland Rusland', N=1399

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5	
	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.
Onafhankelijke variabele										
Het volgen van de Olympische Spelen	0,010	0,010	0,010	0,010	0,007	0,010	0,016	0,011	0,019	0,018
Sporter (ref = geen sporter)					0,072*	0,039	0,076*	0,039	0,090	0,075
OS onderwerp van gesprek							-0,076*	0,041	-0,076*	0,041
Conditionele effecten										
Volggedrag * sporter									-0,005	0,021
Volggedrag * opleiding midden										
Volggedrag * opleiding hoog										
Volggedrag * onderwerp van gesprek										
Achtergrondkenmerken										
Leeftijd (ref = < 50)			0,066	0,041	0,075	0,042	0,066	0,042	0,066	0,042
Geslacht (ref = man)			0,076*	0,035	0,071*	0,036	0,075*	0,036	0,075*	0,036
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)										
Niet-westerse migratie achtergrond			0,256*	0,035	0,254*	0,136	0,266*	0,136	0,267*	0,136
Westerse migratie achtergrond			0,022	0,068	0,023	0,068	0,024	0,068	0,025	0,068
Opleiding (ref = laag)										
Midden			-0,082	0,057	-0,089	0,057	-0,086	0,057	-0,085	0,057
Hoog			-0,074*	0,040	-0,083*	0,040	-0,081*	0,040	-0,081*	0,040
Werkverband (ref = werkloos)			0,048	0,039	0,046	0,039	0,050	0,039	0,050	0,039
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)										
Gezin, jongste kind 0-12 jaar			0,033	0,090	0,036	0,090	0,038	0,090	0,040	0,090
Gezin, jongste kind 13-17 jaar			0,011	0,093	0,008	0,093	0,011	0,093	0,012	0,093
2+ personen, 0 kinderen			0,007	0,060	0,007	0,060	0,012	0,060	0,013	0,060
Huishoudgrootte			0,000	0,060	0,000	0,022	0,000	0,022	-0,001	0,022
Constante	1.689**	0,036	1,610**	0,054	1,572**	0,065	1,580**	0,065	1,572**	0,076
R ²	0,001		0,012		0,015		0,017		0,017	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

Tabel 8.3 Uitkomsten regressieanalyse 'imago gastland Rusland', N=1399

	Model 6		Model 7		Model 8	
	b	S.E.	b	S.E.	b	S.E.
Onafhankelijke variabele						
Het volgen van de Olympische Spelen	0,014	0,012	0,013	0,012	0,009	0,012
Sporter (ref = geen sporter)	0,076*	0,039	0,077*	0,039	0,077*	0,039
OS onderwerp van gesprek	-0,075*	0,041	-0,078*	0,041	-0,122	0,080
Conditionele effecten						
Volggedrag * sporter						
Volggedrag * opleiding midden	0,015	0,029				
Volggedrag * opleiding hoog			0,014	0,023		
Volggedrag * onderwerp van gesprek					0,015	0,022
Achtergrondkenmerken						
Leeftijd (ref = < 50)	0,067	0,042	0,067	0,042	0,067	0,042
Geslacht (ref = man)	0,076*	0,036	0,076*	0,036	0,077*	0,036
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)						
Niet-westerse migratie achtergrond	0,265*	0,136	0,267*	0,136	0,267*	0,136
Westerse migratie achtergrond	0,025	0,068	0,026	0,068	0,027	0,068
Opleiding (ref = laag)						
Midden	-0,134	0,110	-0,086	0,057	-0,085	0,057
Hoog	-0,081*	0,040	-0,128*	0,086	-0,082*	0,041
Werkverband (ref = werkloos)	0,050	0,039	0,050	0,039	0,051	0,039
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)						
Gezin, jongste kind 0-12 jaar	0,039	0,090	0,037	0,090	0,034	0,090
Gezin, jongste kind 13-17 jaar	0,011	0,093	0,012	0,093	0,007	0,093
2+ personen, 0 kinderen	0,012	0,060	0,011	0,060	0,010	0,060
Huishoudgrootte	0,000	0,022	0,000	0,022	0,000	0,022
Constante	1,586**	0,066	1,590**	0,067	1,596**	0,069
R ²	0,017		0,017		0,017	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

Multilevel analyse

In dit onderzoek was het in eerste instantie het idee om een 'multilevel analyse' uit te voeren, maar in hoofdstuk drie wordt uitgelegd waarom het uitvoeren van een multilevel analyse niet de juiste resultaten zou opleveren. Binnen de multilevel methode kunnen variabelen op verschillende meetniveaus worden meegenomen en in één analyse worden gestopt. In dit geval gaat het om individuele kenmerken en landkenmerken. Multilevel wordt ook wel hiërarchische data genoemd (Verboon & Peels, 2014). Voor het selecteren van variabelen moet worden opgelet dat er geen onderlinge samenhang tussen de onafhankelijke variabelen zijn, maar juist wel een samenhang tussen de individuele onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele. Het perfect plaatje is het selecteren van onafhankelijke variabelen die onderling laag correleren, maar wel hoog correleren met de afhankelijke variabele. Dit is ook een manier om multicollineariteit te voorkomen. Multicollineariteit betekent dat de geschatte regressie coëfficiënten niet betrouwbaar zijn. De multicollineariteit kan worden gecheckt door de correlatiematrix te inspecteren en te kijken naar 'Tolerance' en 'VIF' (Verboon & Peels, 2014). Hieronder staat een overzicht van de gebruikte variabelen en hun meetniveau:

Level 1 = individu

Level 2 = landkenmerk

Y = imago gaststad of gastland

X1 (Level 1) = leeftijd

X2 (Level 1) = geslacht

X3 (Level 1) = opleidingsniveau ouders

X4 (Level 1) = sporter

X5 (Level 1) = lidmaatschap

X6 (Level 1) = Etniciteit

X7 (Level 1) = werkverband

X8 (Level 1) = gezinscyclus

X9 (Level 2) = machtsafstand

X10 (Level 2) = corruptie

X11 (Level 2) = acceptatie homoseksuelen

X12 (Level 2) = aantal gewonnen medailles totaal door Nederland

Deze analyse is alleen uitgevoerd op de respondenten die de Olympische Spelen hebben gevolgd. De respondenten die de Olympische Spelen niet hebben gevolgd, zijn uit de datasets verwijderd. De reden hiervoor is als volgt: in de dataset van 2012 werd alleen de vraag gesteld of men de Olympische Spelen had gevolgd en niet in welke mate. Het volgedrag is in 2014 en 2016 dichotoom gemaakt. Daarbij werd de stelling in hoeverre men positiever over gaststad Londen is gaan denken alleen aan de mensen gesteld die de Spelen in 2012 ook daadwerkelijk hadden gevolgd. In het onderzoek van Sotsji en Rio zijn is deze stelling aan alle respondenten voorgelegd. Voor 2016 blijven er nog 1044 respondenten over, voor 2014 1257 en voor 2012 nog 546. Dit levert voor deze multilevel analyse een totale N=2847 op. De multilevel analyse bestaat uit 6 modellen. Het eerste model wordt gebruikt om de intraklasse correlatie uit te rekenen. De intraklasse

correlatie voor deze studie bedraagt 12,2 procent⁶. In model 2 worden alle individuele kenmerken toegevoegd. In model 3, 4, 5 en 6 wordt steeds apart een macro variabele toegevoegd.

Voor deze studie betekent het proces van groepsidentificatie dat Nederlanders een ander land positiever zullen beoordelen naarmate dit land meer lijkt op Nederland. Het identificatieproces kan niet los worden gezien van maatschappelijke omstandigheden en condities zoals waargenomen statusverschillen, doorlaatbaarheid van groepsgrenzen en discriminatie (Verkuyten, 2006). Voor aanvang van de Spelen wordt het gastland of gaststad onder een vergrootglas gelegd en worden maatschappelijke problemen in de media uitvergroot. Zo speelden corruptie, machtsmisbruik en de acceptatie van homoseksuelen een rol bij de Spelen in Rio en Sotsji. Bij de Spelen in Londen werden geen grote problemen genoemd. De volgende hypothesen zijn geformuleerd: 2a) hoe kleiner de machtsafstand in een land, des te positiever het beeld van Nederlanders over het gaststad of gastland van de Olympische Spelen, 2b) hoe lager het corruptie indexcijfer, des te positiever het beeld van Nederlanders over het gaststad of gastland van de Olympische Spelen, 2c) hoe lager de score op acceptatie van homoseksuelen, des te positiever het beeld van Nederlanders over het gaststad of gastland van de Olympische Spelen en 2d) hoe hoger het aantal medailles gewonnen door de Nederlandse Olympische sporters op desbetreffende Olympische Spelen, des te positiever het beeld van Nederlanders over het gaststad of gastland van de Olympische Spelen.

Vooraf moet worden gezegd dat de interpretatie van de contextuele effecten lastig is, want er zitten te weinig landen in de dataset om het daadwerkelijke effect van de landkenmerken te meten. De resultaten maken in ieder geval duidelijk dat er een bepaalde gebeurtenis in het land is in het jaar van de desbetreffende Olympische Spelen waardoor Nederlanders anders zijn gaan denken over gaststad of gastland (na de Olympische Spelen). Uit model 2 blijkt dat leeftijd een positieve bijdrage levert aan de mate waarin Nederlanders anders zijn gaan denken over gaststad of gastland (na de Olympische Spelen).

Middelbaaropgeleiden en hoogopgeleiden hebben een negatievere score ten opzichte van laagopgeleiden op 'het anders denken over' gaststad of gastland na het volgen van de Olympische Spelen. Sporter zijn heeft een positieve bijdrage evenals inwoners met een niet-westerse migratie achtergrond en westerse migratieachtergrond ten opzichte van inwoners met een Nederlandse achtergrond. In model 3 is het landkenmerk machtsafstand toegevoegd. Een hogere score op machtsafstand (een hogere score betekent een grotere machtsafstand) zorgt voor een negatieve bijdrage op 'het anders denken over' gaststad of gastland na de Olympische Spelen (onder controle van de individuele kenmerken). Opvallend is dat de verklaarde variantie op land niveau bij het toevoegen van dit landkenmerk heel laag is. In model 4 wordt het landkenmerk corruptie toegevoegd. Een hoog corruptie indexcijfer betekent weinig tot geen corruptie. Een hogere score op corruptie zorgt voor een positieve bijdrage aan 'het anders denken over' gaststad of gastland na de Olympische Spelen (onder controle van de individuele kenmerken). In model 5 is de acceptatie van homoseksuelen in een land als kenmerk meegenomen. Het homohuwelijk en de omgang met discriminatie van homoseksuelen bepalen de score die een land krijgt toegekend. Een hogere score op acceptatie van homoseksuelen, betekent dat homoseksuelen minder geaccepteerd worden. Het effect in model 5 laat zien dat een hogere score een negatieve bijdrage levert aan 'het anders denken over' gaststad of gastland na de Olympische Spelen. In het

⁶ Met de intraklasse correlatie (ICC) wordt berekend welk gedeelte van de verschillen in imago van gaststad of gastland kunnen worden toegeschreven aan de respondent en welk gedeelte aan kenmerken van het land waarin de Olympische Spelen werden gehouden. De ICC is berekend door level 2 variantie te delen door de totale variantie. In deze studie blijkt 12,1% van de verschillen in het beeld over gaststad of gastland kunnen worden toegeschreven aan kenmerken van het land waarin de Olympische Spelen zijn gehouden.

laatste model wordt het aantal gewonnen medailles door Nederland in dat jaar toegevoegd. Het effect is negatief en dat zou betekenen dat meer gewonnen medailles een negatieve bijdrage hebben aan 'het anders denken over' gaststad of gastland na de Olympische Spelen. Dit effect is alleen niet significant. Op basis van de uitkomsten van het de multilevel analyse kunnen de eerste drie hypothesen worden bevestigd, maar moet de laatste hypothese worden verworpen. Deze multilevel analyse laat zien dat de landkenmerken het beeld wat Nederlanders over gaststad of gastland hebben na de Olympische Spelen beïnvloeden, alleen deze analyse moet met meer landen worden uitgevoerd om daadwerkelijke uitspraken te mogen doen.

Tabel 8.4 Uitkomsten multilevel analyse 'imago gastland of gaststad', N=2847

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5		Model 6	
	Estimate	S.E.	Estimate	S.E.	Estimate	S.E.	Estimate	S.E.	Estimate	S.E.	Estimate	S.E.
Intercept	1,972**		1,913**		2,477**		1,480**		2,126**		3,413**	
Individuele kenmerken (level 1)												
Leeftijd			0,002*	0,001	0,002*	0,001	0,002*	0,001	0,001*	0,001	0,002*	0,001
Geslacht (ref = man)			0,021	0,021	0,0212	0,021	0,021	0,021	0,021	0,021	0,021	0,021
Opleiding (ref = laag)												
Midden			-0,058*	0,027	-0,050*	0,027	-0,055*	0,027	-0,062*	0,027	-0,059*	0,027
Hoog			-0,095**	0,026	-0,094**	0,026	-0,095**	0,026	-0,096**	0,026	-0,096**	0,026
Sporter (ref = geen sporter)			0,042*	0,025	0,037	0,025	0,040	0,025	0,045*	0,025	0,042*	0,025
Lidmaatschap (ref = geen lid)			-0,032	0,212	-0,038*	0,021	-0,034	0,021	-0,029	0,021	-0,031	0,021
Etniciteit (ref = Nederlandse achtergrond)												
Niet-westerse migratie achtergrond			0,131**	0,048	0,135**	0,048	0,132**	0,048	0,129**	0,048	0,131**	0,048
Westerse migratie achtergrond			0,099**	0,039	0,099**	0,039	0,099**	0,038	0,099**	0,038	0,099**	0,039
Werkverband (ref = werkloos)			0,016	0,023	0,017	0,023	0,016	0,023	0,015	0,023	0,016	0,023
Gezinscyclus (ref = alleenstaand)												
Gezin, jongste kind 0-12 jaar			-0,009	0,034	-0,009	0,034	-0,009	0,034	-0,009	0,034	-0,009	0,034
Gezin, jongste kind 13-17 jaar			-0,034	0,041	-0,032	0,041	-0,033	0,041	-0,034	0,041	-0,034	0,041
2+ personen, 0 kinderen			-0,025	0,028	-0,023	0,028	-0,024	0,028	-0,026	0,028	-0,025	0,028
Landkenmerken (level 2)												
Machtsafstand					-0,009**	0,001						
Corrupte							0,009**	0,002				
Acceptatie homoseksuelen									-0,159**	0,017		
Totaal aantal gewonnen medailles											-0,071	0,035
Variantie												
Individueel niveau	0,309934		0,306305		0,306420		0,306302		0,306315		0,306306	
Land niveau	0,042936		0,040952		0,000086		0,003987		0,000970		0,016982	
-2 Loglikelihood	4852,331		4818,037		4804,462		4811,251		4807,802		4815,445	

Bron: Nationaal Sportonderzoek 2016

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$ (eenzijdige toetsing)

Radboud Universiteit

